ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 381
Субота, 18 април 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

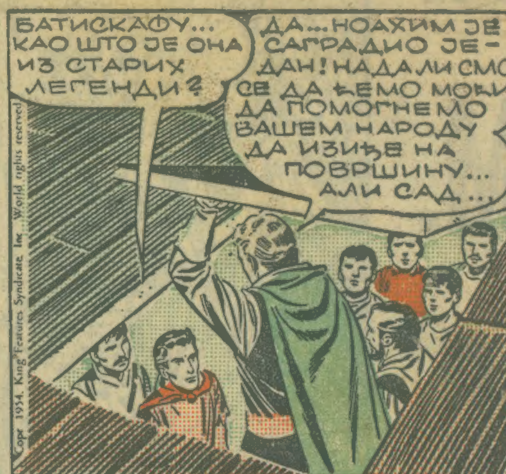

У овом броју:

Ј.Т. 22/59

ШЕТЊА кроз СВЕМИР у једном Волтеровом делу

Већ пре два века настало је у француској литератури једно дело о свемиру и становницима других звезда. Пошто га је писао један филозоф оно је имало и своју одређену тезу — упоређење људи са Земље и оних других створова, и тежњу да исмеје тако дуго укорењено схватање да су људи због своје мудрости средиште и сврха читавог света и постојања.

„Он скаче с комете на комету“

То дело, управо сатиричну причу, под насловом „Микромега“ написао је 1752 године, велики француски филозоф, песник и историчар Волтер (Франсоа Мари Аруе 1694 до 1778).

Микромега, што значи мали и велики, уствари је име становника једне планете која кружи око Сиријуса. Пред крај свога детињства, у 450 години, он је кренуо на пут кроз свемир са намером да васпита свој дух и срце.

Пошто познаје све законе гравитације и силе одбијања и привлачења он се служи час зраком Сунца, час скаче с комете на комету као птица с гране на грану. Ово му, наравно, није тешко јер му његов раст од 500.000 стопа то дозвољава. Али тек када је стигао на Сатурн видео је колика је „величина“ према кепецу одатле, високом свега хиљаду стопа, који има 72 чула и живи само 15.000 година. „Ми умиремо — јада се овај — оног часа када се родимо, наше трајање је само један тренутак. Тек што смо почели да учимо долази смрт и спречава нас да користимо оно мало искуства“. И тај несрећник је секретар Академије наука на Сатурну.

Ипак, Микромега га прима у друштво и они са обруча скоче на другу планету. Тако све до Јупитера и Марса. Али ту је толико тесно да не могу ни да се опруже и напуштају га као путници који презиру рђаву крчму.

Најзад, угледали су неку бледу светлост. Са великим сажаљењем они закључују да то мора бити Земља. Закорачили су са једне комете — право на обалу Балтичког Мора и прокрстарили земљу с краја на крај за 36 часова. У Средоземном Мору Сиријац је уквасио само пету, док је Сатурњанин запао дубље и иначе стално морао да трчи за „великим“ пријатељем.

Сва њихова трагања за каквим насељем и бићима остала су узалудна. Нису им помогла ни бројна чула, ни пружање по земљи и пипање. Приметили су само неки хаос — изукрштане конце (реке), неке барице (мора), нека шиљаста зрнца (планине).

„Инсекти су говорили“

Микромега је већ био бесан и случајно закачивши огрлицу разнизао је драго камење. Огромни дијаманти послужише им као микроскопи. Тако угледаше да се нешто мућка у Балтичком Мору. Био је то кит. Зар ту само они живе? „Мало даље“ опет нешто слично њему. Када га је Сиријац узео на длан почело је нешто да га голица. Тек помоћу највећег дијаманта успео је да виде шта је посреди. То је био брод пун путника — неки научници су се враћали из Лапоније где су мерили један ступањ меридијана — који су избезумљени од страха поискакали из брода — на длан, мислећи да су се насукали на неки спруд. Али, зар они умеју да мисле, да даду гласа од себе, зар они, тако мали и јадни, нешто знају?

Левак, направљен од отсеченог нокта, којим је поклопио и брод и посаду послужио је Сиријцу да ухвати неко зујање. Затим је успео да разазна чак и француски језик! Чуђење је стално расло — инсекти су говорили и то паметно. Значи, имали су духа. И он зажеле да са њима разговара. Али прве његове речи изазваше панику: бродоломници нису знали одакле долази тај хук. Зато свештеник поче да чита молитве, морнари да грде, а филозофи-научници да стварају претпоставке због којих се позавађаше.

— Видим боље него икад да ни о чему не треба судити према спољашњој величини — рече Микромега, кад га „разумни атоми“ изненадише својим знањем.

Таква телесна ништавила а такав дух! Они су уствари само то.

— Нигде нисам видео праву срећу али претпостављам да је она ту, јер живот духова може бити само у љубави и мишљењу — изјавио је Сиријац.

„Проклето питање“

Човек, међутим, поштено признаде да му је и ово мало тела довољно да створи превише зла другом човеку. Сада се баш 100.000 лудака под шеширима боје са других сто хиљада под турбанима и то све због неке хрпице блата (Волтер је направио алузију на рат између Турске и Русије 1736—39 око Крима). И тако је то од памтивека.

Озлојеђен због овога Микромега зажеле да све згази и разнесе, али га човек заустави речима:

— Не трудите се, они сами довољно раде на свом уништењу.

Људи су сложни само када су у питању егзактне науке — у два или три случаја, а у две-три хиљаде питања — баш нимало. Чим почну да филозофирају настају несугласице. Нарочито се стално гложе око тога шта је суштина материје и духа.

Микромега, који је због своје телесне величине сматрао да је уопште „величина“, понуди се да им помогне у решавању тога спора иако њега самог тај проблем уопште не мори јер нема с ким да се свађа. Обећао је да ће из своје космичке перспективе размотрити ствар и написати читаву књигу, ситним словима да би је људи могли прочитати, о томе — које је филозофско гледиште исправно.

Али добијена књига не казује ништа. Листови су у њој празни. Ни тај „велики човек“ свемира који је толико путовао и видео не може да одгонетне „проклето питање“. Значи, и он не зна више од њих.

И Волтер закључује да је права мудрост, наравно по његовом мишљењу, да се људи одрекну покушаја да реше то нерешиво питање.

Х. М. СТЕНЛИ

Стенли је постигао такав успех са својим репортажама да му је редакција поверила нови задатак — да пронађе др Давида Ливингстона, који је кренуо у неиспитану Централну Африку и преко две године није се јављао. Многи су веровали да је мртав. Тако је 21 марта 1871 Стенли повео једну експедицију из Багамаја на афричкој источној страни.

После 236 дана трагања, преваливши 1.187 километара кроз беспутне џунгле и блатњаве саване, Стенли је болестан од маларије, постигао свој циљ. Пронашао је Ливингстона, такође болесног, на обали језера Тангањике у Белгиском Конгу. Сусрет је био срдачан али миран и разборит као да су се два пријатеља нашла у самом Њујорку.

Схвативши величину Ливингстоновог подухвата Стенли је почео искрено да му се диви. Потпуно без ичије помоћи, у удаљеној џунгли, чинио је велика дела. Али је грдио Стенлија што троши новац и снагу да би за новине направио неку репортажу. Међутим, Стенли је чврсто решио да упозна свет са величином Ливингстоновог потхвата.

У Лондону, кад је Стенли изјавио да је пронашао Ливингстона живог, иако болесног, и да му треба послати помоћ, назван је варалицом. Пошто британске експедиције нису успеле у трагању одбили су да поверују да је амерички репортер био боље среће. Међутим, Ливингстоново писмо испоручено после његове смрти, потврдило је Стенлијеве речи.

Тако је Стенли постао славан. Али Ливингстонов рад на Црном Континенту оставио је дубок траг у Стенлијевом расположењу. Одбацио је углед и богатство да би се вратио у жишне џунгле и наставио прекинути посао. Први човек који је почео да испитује реку Конго и који је прешао огромна пространства дотле непознатих крајева био је Стенли.

Јужно од језера Алберт пронашао је планине Рувензори. Највиши врхо од 5.182 метра добио је име „Маунт Стенли“ а само место названо је Стенливил. Борећи се са великим тешкоћама његове три експедиције прокрстариле су читаву Централну Африку. Али његово здравље је коначно савладала тешка маларија.

(Наставиће се)

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ...

У Токију је број становника у 1958 години порастао за 280.000. Са својих близу 9 милиона он се приближава Лондону и Њујорку и убраја у највеће градове света.

Куге у свету има све мање — тврди Међународна организација за здравље. Постоји свега 213 случајева, а то је најмањи број од почетка овог века.

Совјети су већ почели да на аудицијама одабирају своје певаче помоћу електронске машине. Према њиховом уверењу ниједно уво не може да се упореди са овим прецизним апаратом.

На основу запажања неких стручњака, жена живи просечно око 68 док човек око 63 године. Али, жене болују два пут више од људи, мада само од лакших болести.

Насупрот уобичајеном веровању жене су постојаније од људи. Не само да спорије доносе одлуке, већ када их једном створе оне их тешко мењају. За људе се може казати да су нестални.

У многим земљама жене су многобројније од људи. Ако тако и остане, оне ће ипак у неким стварима бити јачи од њих: брже трче и умеју боље да звижде.

Статистике кажу да су жене слаби возачи аутомобила. А ипак мушкарци имају девет пута више саобраћајних незгода од !жена.

АНЕГДОТЕ О ГОГОЉУ

поводом 150-годишњице рођења великог књижевника

Николај Васиљевић Гогољ, велики руски књижевник, родио се у Сорочинцима, Полтава, 1 априла 1809 године, а умро у Москви 4 марта 1852 године. Он је ударио темеље критичком реализму у руској књижевности. Славни руски критичар Бјелински рекао је за њега да је „најнеобичнија" појава у руској књижевности. Знатан његов утицај осећа се у делима неких наших старијих писаца. Главна његова дела су приповетке: „Вечери на мајуру близу Дикањке", „Шињел", „Старе спахије", „Виј", „Портрет"; комедије: „Ревизор" и „Женидба"; романи: „Тарас Буљба" и „Мртве душе". Поводом његове 150-огодишњице рођења овде доносимо неколико анегдота.

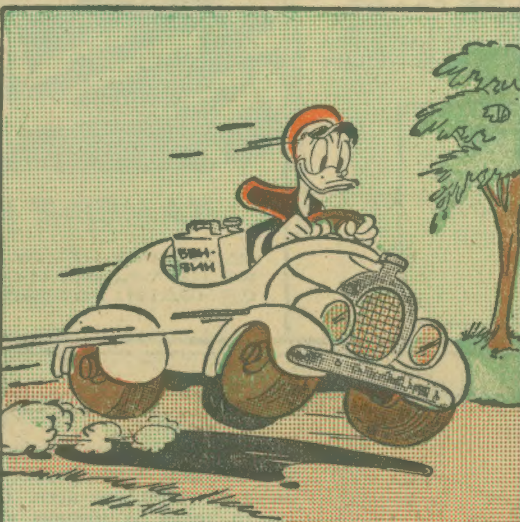

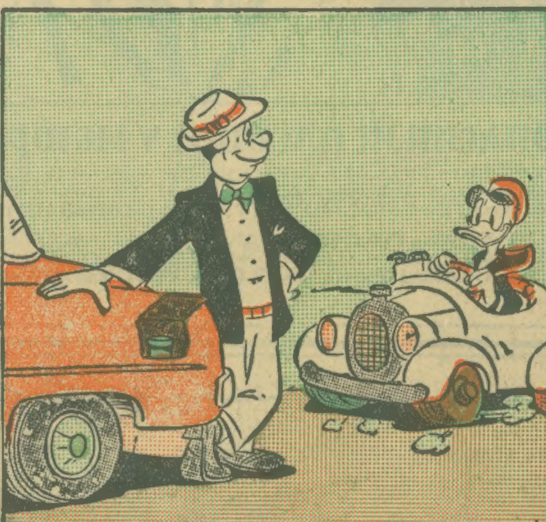

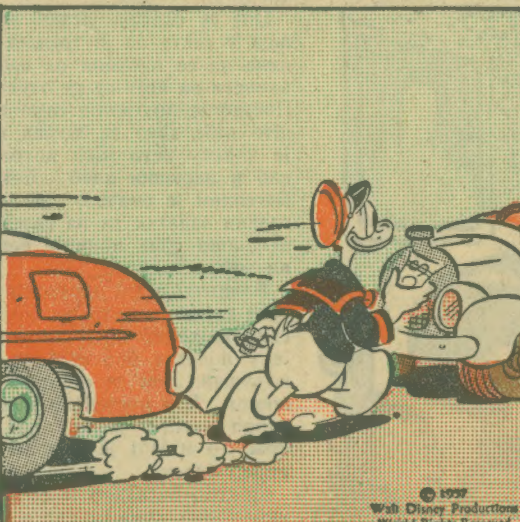

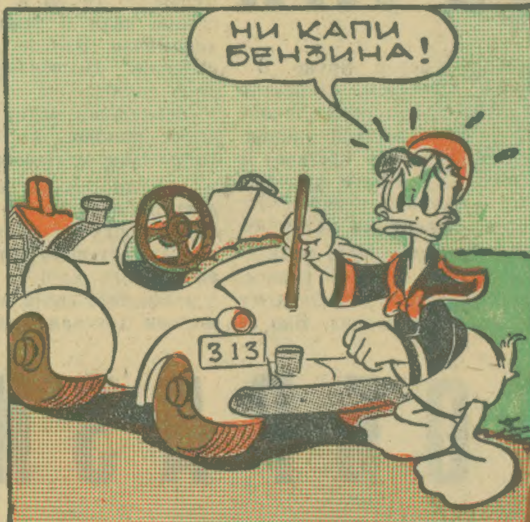

★

Кад је Гогољ поднео своје „Мртве душе" на цензуру, цензор је индигнирано узвикнуо:

— Ја не могу дати одобрење за објављивање књиге која носи овакав наслов. Шта? Мртве душе? Па душа је бесмртна! Мртвих душа никад није било и не може их бити. Тај писац се усудио да у овој књизи сумња у бесмртност душе.

Гогољеви пријатељи покушали су да објасне цензору да се у књизи уопште не говори о смртности или бесмртности душе, већ да се ради о једној варалици који од спахија купују „мртве душе", умрле кметове, да би их протурио као живе и на тај начин дошао до новца.

— И ја треба да дозволим објављивање једне књиге која устаје против ропства? — повикао је цензор жучно.

И књига је била забрањена.

★

У једној књизи где је износио своје утиске из Париза, Гогољ је написао:

„Са задовољством се сећам ручкова које сам у Паризу јео и жалим за париским храмом у коме услужни свештеник приноси жртву драгоцених мириса и укуса".

Руски цензор је помислио да је у овој алузији на париске ресторане открио недолично сећање на некакве страшне оргије и приморао је издавача да из књиге избаци наведени пасус.

★

Док је Гогољ читао Пушкину своје „Мртве душе", Пушкин је постајао све мрачнији и потиштенији. Кад је Гогољ завршио, Пушкин уз дубок уздах рече:

— Како је жалосна наша Русија!

Гогољ је био збуњен. Његова је намера била да разведри читаоца и тек му је тада постало јасно да његова књига има много већи домет и да претставља горку сатиру на стање у његовој домовини.

★

Потстицај за писање „Мртвих душа" Гогољ је добио од Пушкина. Изгледа да је и сам Пушкин размишљао о томе да обради ову тему и кад се Гогољева књига појавила кажу да је рекао:

— Од овог малог Руса треба се чувати. Он уме тако брзо да опљачка човека да овај и не стигне да зове у помоћ.

★

Гогољев пријатељ Аксаков жалио се једног дана како нема занимљивих књижевних тема.

— Живот је тако једнолик и штур. Никад ничег новог, ничег узбудљивог.

Гогољ му иронично одврати:

— У свакој ствари има скривене комике и кад би неком генијалном уметнику пошло за руком да покаже у како гротескним ситуацијама сви живимо, ми бисмо се згранули.

★

После објављивања књиге „Вечери на мајуру близу Дикањке" постао је Гогољ познат љубитељима књижевности. Сви су желели да се с њим упознају, али у то време он је живео у Петрограду, где је и издао књигу — те то није било лако. Један од љубитеља Гогоља је био познати глумац Шћепкин.

У току лета 1832 године Шћепкин је приредио једну вечеру на коју су били позвани многи гости. Одједном, усред вечере, кроз отворена врата Шћепкиновог салона, уђе један непознат врло млад човек. Не журећи се да скине капут обратио је пажњу свих званица на себе. Стојећи на прагу и гледајући право у званице обрати им се стиховима на украјинском језику:

Крену тиква по граду,
Тражећ' свој род.
Да л' су живи и здрави
Сви тиквини рођаци?

Препознавши у њему Гогоља „тиквини рођаци" га примише у друштво раширених руку.

★

У једну шеширџиницу у Калуги уђоше два пролазника с намером да један од њих купи летњи шешир. Пробајући све редом он је једва нашао број који му одговара. Кад га је платио, стави нови шешир на главу, а стари остави у радњи.

Пошто је са купцем био један уважени грађанин Калуге, убрзо се рашчуло да је купац био славни писац Гогољ.

Сви следећи купци су од трговца тражили да пробају Гогољев стари шешир. Али никоме није био таман. Једном је долазио до носа, другом чак и до леђа.

— Ала је то глава! — чудили су се сви. Е, онда није ни чудо што он пише такве књиге!

Задовољни трговац чувао је овај Гогољев стари шешир са нарочитом пажњом и показивао га и осталим купцима као чудо.

ПРВИ И ПОСЛЕДЊИ ЕДИСОНОВ ПРОНАЛАЗАК

Велики проналазач Едисон није волео да га интервјуишу. Једног дана, међутим, у једном великом друштву Едисон није могао да се отресе неког упорног и већ досадног новинара.

— Који је био ваш први проналазак? — гласило је прво питање наметљивог новинара.

— Кад сам још био разносач новина дознао сам за једну дрску крађу у кући неког банкара. Сместа сам отишао тамо и испричао му да сам пронашао један апарат помоћу кога се може са стопроцентном сигурношћу ухватити лопов који продре у кућу. Шта сам тражио за тај свој проналазак? Руку банкареве ћерке. Банкар је пристао. Одмах сам се дао на посао. Већ после два дана могао сам да јавим свом будућем тасту да је један провалник покушао претходне ноћи да опљачка његов лични сеф у банци. Међутим, под испред сефа био је наелектрисан. Нешто од удара струје, а нешто из страха, провалник је пао у несвест и повратио се тек сутрадан ујутру. Ето, то је био мој први проналазак.

— А банкарева ћерка? — радознало је упитала кћи домаћице која је прислушкивала интервју.

— Нисам се њоме оженио, — мирно ће Едисон.

— А ваш последњи проналазак? — наваљивао је новинар.

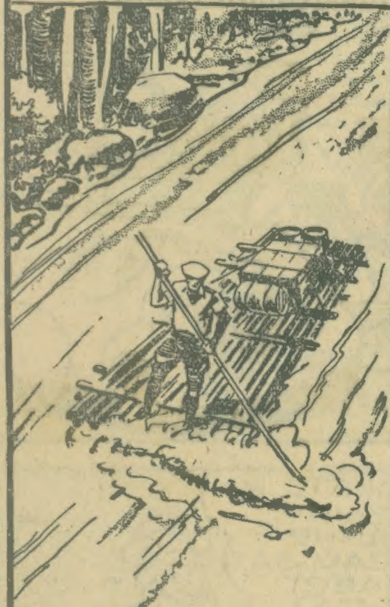
— Прича коју сам вам сад испричао, — одговори Едисон.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ПРСТЕН
КОЈИ ЈЕ КУПИЛА ЗА СВОГ СЕДМОГОДИШЊЕГ СИНА **1918** ГОДИНЕ И ИЗГУБИЛА ГА У ВРТУ, НАШЛА ЈЕ ПОСЛЕ **40 ГОДИНА** ГРЕЈС ОЛДРИЦ ИЗ МОУНТ ВЕРНОНА (САД)

СПЛАВ
ПУТУЈЕ ДВА ПУТА БРЖЕ ОД РЕЧНЕ СТРУЈЕ КОЈА ГА НОСИ

НАЈОПАСНИЈИ ПАСОШИ У ИСТОРИЈИ
СВАКИ ТУРСКИ ПОДАНИК КОЈИ ЈЕ ЖЕЛЕО ДА СЕ ЖАЛИ НА ВЕЛИКОГ ВЕЗИРА ПУШТАН ЈЕ ОДМАХ ПРЕД СУЛТАНА АКО БИ НОСИО НА ГЛАВИ **ЗАПАЉЕН МАНГАЛ**
АЛИ ТО ЈЕ БИО **„ПАСОШ"** САМО ЗА ДОЛАЗАК ЈЕР БИ У СЛУЧАЈУ ДА НЕ ДОКАЖЕ СВОЈУ ОПТУЖБУ СВАКИ ТУЖИЛАЦ БИО **СМЕСТА ПОГУБЉЕН**

ОВА КУЋА
У БЕНБЕРИЈУ, У ЕНГЛЕСКОЈ, САГРАЂЕНА ЈЕ НА ОПШТИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ. ЊЕН СОПСТВЕНИК КОРИСТИО СЕ ЗАКОНОМ КОЈИ ДОЗВОЉАВА ДА СЕ ТАКВО ЗЕМЉИШТЕ ПРИСВОЈИ АКО СЕ НА ЊЕМУ **КУЋА ПОДИГНЕ ЗА ЈЕДНУ НОЋ И ИЗ ЊЕНОГ ДИМЊАКА СЕ УЈУТРУ ВИЈЕ ДИМ**

ПОНИЈА
С ДВЕ ГЛАВЕ ИМА ФЕЈ МИДЛ МИС ИЗ МЕДРИДА, У АМЕРИЦИ

КАМЕЊЕ КОЈЕ ЗВОНИ
У ПОТСТАУНУ (АМЕРИКА)
УДАРЦИМА ЧЕКИЋА ПО КОМАДИМА РАЗНЕ ВЕЛИЧИНЕ И ОБЛИКА МОЖЕ СЕ „ОТСВИРАТИ" ГОТОВО СВАКА МЕЛОДИЈА

ДЕЧАК УОБРАЗИО ДА ЈЕ МАШИНА

Доктор Бруно Б. Бетелхем, директор Медицинске школе Чикашког универзитета објавио је у једном часопису случај — „дечака машине", јединствен у аналима медицине.

Када су малог Цоја родитељи први пут, пре три године, одвели доктору Бетелхему имао је девет година. Био је нежно, љупко и питомо дете али је неочекивано постао жртва необичне опсесије: свима је сталожено али са дубоким убеђењем објашњавао да је постао машина.

Пре него што седне за сто увек је пажљиво укључивао неку „жицу" у електрични спој који је исто тако био плод његове уобразиље. Само ако се на такав начин „стави у контакт" мали Цој је био у стању да поједе свој оброк. Сви напори родитеља који су у почетку покушавали да га спрече у томе водили су неминовном гладовању. Дечак се понашао као да из даљине нека тајанствена сила телекомандује њиме.

Да би могао живети Цоју су б[illegible] потребни мотори које је сам конструисао од радио-лампи, електричних сијалица, жица, оловних цеви и комада картона. Неопходна му је била нарочита цев за дисање. Пре него што ће лећи да спава ограђивао се гомилом техничког материјала и направа без којих није био у стању да заспи. Дешавало се да у току дана сатима седи и лежи потпуно непомичан. Био је „искључен из споја". Неочекивано је поново почињао да се креће јер је невидљиви мотор омогућио да се поново укључи у свој уображени механички систем.

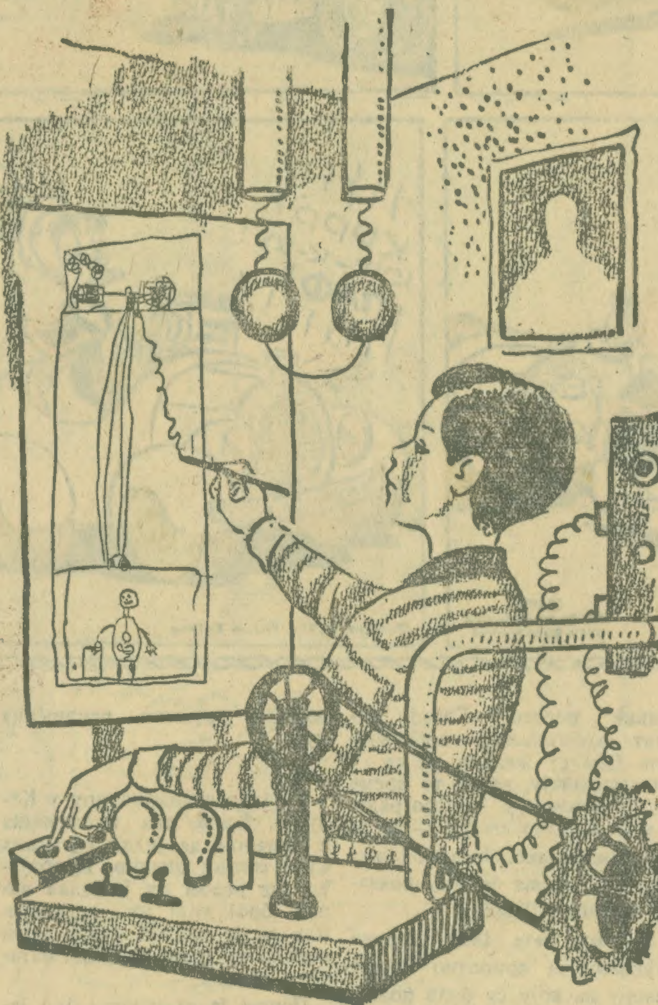
— Чудно је, — објашњава доктор Бетелхем да је својом озбиљношћу и упорношћу мали Цој постепено успео да увери све оне који га окружују [illegible] истинитост своје маније. Сви његови другови и наставници у школи добро су пазили да не згазе његове „жице" и не проузрокују квар у његовом механичком систему. Стара служавка му је често сатима помагала да доведе у ред своје техничке уређаје за спавање. „Без свог карбуратора, — говорила је она, — Цој не би могао дисати!"

Доктор Бетелхем није веро[illegible] да је Цој мали манијак. Сматрао га је за сасвим нормално дете које је само стицајем околности постало жртва необичне опсесије. Пред медицином је зато био проблем — решити тај необичан и сложен случај детиње психологије. Било је прво потребно открити разлоге обољења.

Доктор Бетелхем је убрзо утврдио да је Цој преосетљиво дете кога је равнодушност његових родитеља тешко погађала. Његова „машинизација" је била врло интересантна али сасвим разумљива и објашњива последица тога.

Мати се никада није бавила њиме. Од првих недеља његова живота препустила га је дојиљи а потом служавки. Пружала му је потребну негу, али га никад није узела у наручје и није га забављала нити се играла с њиме. Није га ни грдила нити злостављала: једноставно је заборавила да постоји.

— Нисам мрзела своје дете, — објашњавала је мајка хладнокрвно доктору Бетелхему. — Али, сметао ми је и нисам га гледала, то је све!

Цојев отац је био авијатичар и поваздан је летео. Када је долазио кући понашао се према дечаку строго и само батинама исправљао његове грешке. Несрећни дечак се повукао у себе и пошто нико према њему није испољавао људска осећања донео је одлуку да се од ледене средине брани на тај начин што ће из себе истерати осећања.

Тако је мали Цој мало помало постао права правцата машина.

— Машина, то је много јаче него човек, — објашњавао је он једног дана доктору Бетелхему. — Ако ударим мотор ногом он неће ништа осетити а мене ће заболети нога. Није ли то доказ да машина више вреди од човека!

Цој се осећао сасвим усамљен у свету па је тражио начина да се одбрани од изолованости на коју су га осудили. Постао је другачији само зато што није знао за љубав која је човеку исто тако потребна као и насушни хлеб. Доктор Бетелхем је сматрао за свој главни задатак да на залеђено дечаково срце привије чаробни мелем љубави.

Болничарке су окружиле дечака највећом пажњом. Упркос свим њиховим настојањима он је у почетку био сасвим равнодушан. Још се сматрао машином. Али постепено и врло споро његово мало срце се крављило и Цој је поново постајао човек.

Доктор Бетелхем је са радошћу уочио да се Цојево оздрављење приближава када је он једног дана док га је једна болничарка у наручју носила у његов креветац, задовољно изјавио:

— Необичан је овај свет, сви су толико добри па ме чак и у кревет носе.

Ускоро је Цој схватио да човек ипак више вреди од машине. Заборавио је своје моторе, динаме, карбураторе и акумулаторе. Престао је да поваздан црта и конструише механичка чуда. Својим мајсторским прстићима направио је љупку јахту и подарио је доктору Бетелхему. На прамцу брода написао је једноставне речи: „Волети, то је најважније у животу".

Биле су потребне читаве три године пажње, неге и бескрајне људске љубави и привржености да се мали Цој спасе од потпуне утрнулости осећања проузроковане суровом равнодушношћу средине.

ХОТЕЛ ЗА ВРАПЦЕ

У једном предграђу Киота, недалеко од јапанске царске резиденције налази се велика грађевина из 17 века — настањена искључиво врапцима. Некада је припадала старој јапанској породици Кагимото. Једног дана је још чукундеда Кагимото приметио у својој соби врапчије гнездо. Није дирао насељенике а када је дошло пролеће стигли су нови гости и временом населили цео један спрат.

Када је стари Кагимото умро нађено је у његовом тестаменту наређење да врапце нико не дира већ да им се сваког јутра даје храна. Читава три века врапци су се размножавали и тако претворили стари господски дом у највећи хотел за птице на свету.

Ово необично здање је чак и опевано. Највећи јапански песници посветили су своје стихове „врапчијем рају". Тако се песме о њему налазе у свим јапанским антологијама а један од најбољих балета јапанског позоришта „Кабуки" инспирисан је мотивима из овог обиталишта.

ФИЛМСКА ЦЕНЗУРА У ФИНСКОЈ

Од 1,700.000 метара филма, колико је цензура у Финској [illegible]гледала прошле године, избачено је око 62.000 метара, [illegible]ог садржаја који се комисији није свиђао. Двадесет седам филмова је било потпуно забрањено, а 64 филма су мало „дотерана".

МОКЕНИ — ДЕЦА МОРА

На ивици шуме лијане су се још њихале, али мајмуна је нестало као да их је ветар однео. Погледајући са страхом и љубопитством према малом заливу, повлачили су се све дубље у шуме. На обали су били људи. Чули су се гласови деце, одломци разговора, смех одраслих.

Пловећи домови

Било их је двадесетак — одраслих и деце. Мушкарци, ониски али мишићави, без напора су извукли на обалу велике покривене чамце и дохвативши секире упутили се у шуму.

Почиње осека. Вода која се повлачи открива пешчане наносе и стење. За њом, с плетеним корпама у рукама, ступају жене и деца. Њихови једва чујни кораци уносе панику међу ракове који тромо миле по песку. Корпе се полако пуне. Јер, није лако наћи шкољку која као да је срасла са коралним жбуном или ухватити пешчаног црва — омиљену посластицу деце.

У међувремену су мушкарци донели из шуме бамбусове младице, лишће неког нарочитог кактуса, стабло саго-палми. Почиње редовна оправка чамаца. Плочастим листовима кактуса „крпе" се пукотине. Бамбус се припрема за нове потпорне стубове кровова на чамцима. Стабла саго-палми намењена су „генералној оправци" и због тога се, као залиха, полажу на дно чамца. Још да се укрцају глинене посуде напуњене водом са шумског извора. Најзад, мала флота од десетак чамаца напушта залив.

Дан се клони вечеру, али чамци лагано плове крај острвља не журећи се да пристану. Кад се ноћ спусти они ће бацити сидра у заветрини најближег острва и ту ће сачекати јутро.

Ови људи немају другог обиталишта до својих чамаца. Они се рађају, живе и умиру у својим „пловећим домовима" и само понекад излазе на обалу. Ти морски номади назвали су сами себе „Мокенима", тојест, „потопљени у мору".

Потомци древног народа

Мокени живе у тешко приступачним мореузима архипелага Мергуи који лежи дуж једне обале Бурме. Архипелаг се састоји од око 900 острва од којих је већина ненастањена. Острва су обрасла тропским џунглама у којима живе мајмуни, змије и дивље свиње. Залива погодних за пристајање веома је мало, јер су обале острва високе и стрме. Бродови ретко залазе у њих због опасног подводног стења и једино Мокени плове туда читав свој живот, изванредно се сналазећи у том заленоплавом лавиринту.

Чамци-домови Мокена нису дужи од 7—8 метара, али су упркос томе пространи. Основни део „пловеће куће" чини чун издубљен од једног стабла. Наизменично потапајући чун у воду и загревајући изнад огња, Мокени га помоћу попречних греда развлаче у ширину, дајући му на тај начин чудан, некако расплинут облик. Затим од стабала саго-палми праве ограду.

Широки, стабилни чамци потсећају на располућену орахову љуску изнад које се диже кров. У једној таквој „пловећој кући" обично живи једна породица.

Мокени су потомци древног азиског народа који је, како научници претпостављају, некад живео на обалама Бурме и који су одатле потиснули и стерали на прибрежна острва јачи и ратоборнији досељеници из Централне Азије. Они лутају по мору у невеликим групама од 15 до 20 људи настањени у десет-двадесет чамаца. Једно такво „пловеће" село — кабанг — сачињавају углавном сродници.

Читав живот ових номада-мора протиче у тражењу хране и бризи о чамцима које треба стално оправљати због тога што су готово увек у води.

Два хранитеља: море и шума

Море је хранитељ Мокена. Поред скупљања ракова, шкољки и црва чиме се баве жене, Мокени лове рибу. На једном или два чамца мушкарци одлазе у риболов. Њихов једини прибор за рибарење је — трозубац. Пловећи по не много дубокој води, риболовци стоје у чамцима с троврхим копљима у руци и вребају плен. Сад један сад други искаче из чамца, рони и појављује се на површини с рибом прободеном копљем. Уловљену рибу бацају у „општи лонац" — чамац.

Али, море не снабдева Мокене само храном. На њиховим женама често се могу видети скупоцене бисерне огрлице јер су Мокени вешти ловци бисерних шкољки.

Други хранитељ „деце мора" је шума. У дане високе плиме, кад је потпуно немогућно ловити ракове и рибу, Мокени се „пребацују на исхрану" у џунглу. Тражећи мед дивљих пчела, они залазе у дубоку шуму, док женска половина „пловећег села" скупља корење и разне плодове.

Користећи се свим даровима острва, Мокени ни на једном од њих не остају више дана. Прелазећи с једног на друго они као да скупљају данак са читавог њима „подређеног" архипелага. Ипак, наиђу дани кад су Мокени принуђени да се, привремено бар, одрекну својих скитачких навика. За време монсунског периода, било које од многобројних острва постаје њихово стално пребивалиште. Али, и на острву они остају верни својим чамцима извученим на обалу јер и даље живе у њима.

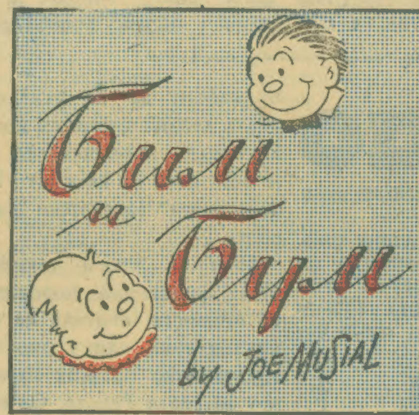
Мада се Мокени свуда где стигну осећају „као код своје куће", постоје острва која они упорно избегавају. То су „острва смрти" на која Мокени одвозе своје мртве. Страх од тих острва потиче од веровања овог племена. Наиме, Мокени објашњавају смрт тиме да у тело човека улази зли дух који остаје у покојнику све док не нађе нову жртву. Због тога они не само што избегавају да ступе на „острва мртвих", но чак и да их виде.

Страх од људи

Али, у животу Мокена још већу улогу игра страх друге врсте, страх који се вековима усађивао у њих: они се боје других људи. Довољно је да се појави неки непознат чамац, па да се Мокени даду у паничнo бекство. Разлог лежи у томе, што су на Мокене, који од оружја имају само копља за риболов, малајски трговци робљем приређивали често праве хајке. Касније, кад је ропство укинуто, ово се претворило у разбојничке препаде чији су циљ били бисери ове „деце мора".

Није лако упознати Мокене и проучити њихов начин живота, тако да је још и данас непознат чак и приближан број припадника овог народа. Додуше, „морски номади" одржавају неке везе са спољашњим светом и то обично са Малајцима, агентима трговачких компанија.

Познанство почиње тек после дугог и брижљиво смишљеног проучавања каквог кабанга. Откривши место где се „пловеће село" настанило за време монсуна, трговац се такође ту насељава. Подиже себи колибу, живи повучено, не покушавајући да склопи познанство. Мокени га у почетку избегавају, беже, али после извесног времена, уверивши се да је њихова имовина нетакнута и да се придошлица држи смерно, они се враћају својим чамцима-кућама. И тада амбра, бисер и седеф Мокена одлазе у замену за опијум, ракију од пиринча или сам пиринач, и усољену рибу. Није тешко наслутити какву корист извлачи трговац од овакве трампе. Због тога је разумљиво што Мокени овакве госте називају „ниуко", што значи „веома рђав човек".

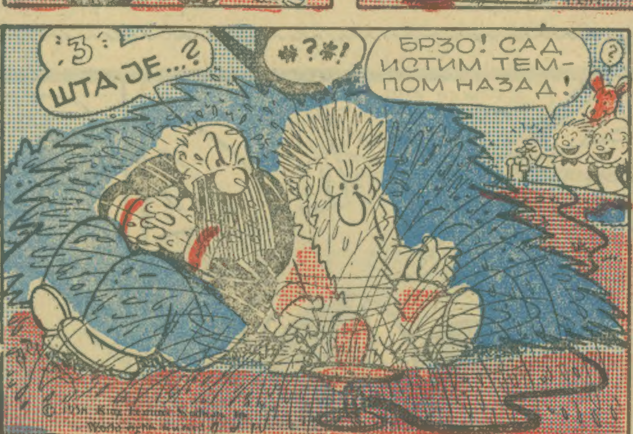

ЕЛЕКТРОНСКИ СТАРТНИ СИСТЕМ

Тркачи неће моћи више да пођу са старта раније, јер ће се употребљавати електронски стартни систем који ће тачно регистровати кад ко пође. Сваки тркач на старту притиска палцем јастучић који је повезан са контролном таблом. Тек пошто су сви јастучићи притиснути пиштољ даје знак за полазак. Ако неко од тркача крене раније чује се уместо пуцња само звиждук. Дугмета на контролној табли одмах показују и који је то тркач.

ВРЛО ЛАКО...

На веома лак начин се може утврдити удаљеност муње. Просто треба бројати секунде од тренутка када је муња севнула па до почетка грмљавине. Добијени број се помножи са 330, пошто се звук креће 330 метара у секунди. Ако немамо сат при руци, или ако је мрак, онда можемо бројати, и то: двадесет један, двадесет два, двадесет три итд. Рецимо да смо стигли до двадесет седам — значи 7 секунди, дакле 330 пута 7 равно је 2.310 метара.

Према томе невреме је удаљено два километра и 310 метара од места на коме се налазимо.

РАЗНИ НАРОДИ И МУЗИКА

Ево какав је, према мишљењу бившег француског претседника владе Шумана, однос разних народа према музици: Немци пишу музику, Французи је изводе на инструментима, Италијани је певају, Енглези је слушају, а Американци је плаћају.

У ПОСЛЕДЊЕМ ТРЕНУТКУ

На граници Чилеа и Аргентине, испред самог моста преко кањона Аконкагва, који лежи на 7.000 метара надморске висине, у последњем тренутку осујећен је недавно атентат на трансјужноамерички експрес 007 који је ишао из Валпараиза за Буенос Аирес. Припремање атентата није било дело друмских разбојника већ — термита.

Догодиће се страховита несрећа

Месецима већ термити угрожавају сигурност јужноамеричких железничких пруга у подножју Анда и у његовим долинама. Ови прождрљиви инсекти нападају дрвене железничке прагове и буквално их прождиру, тако да специјалне радне екипе без престанка замењују расточене новим гвозденим праговима. Међутим, стручњаци нису ни слутили да су термити стигли чак до кањона Аконкагва и да су напали мост преко њега. А ту експресни возови пролазе брзином од сто километара на час.

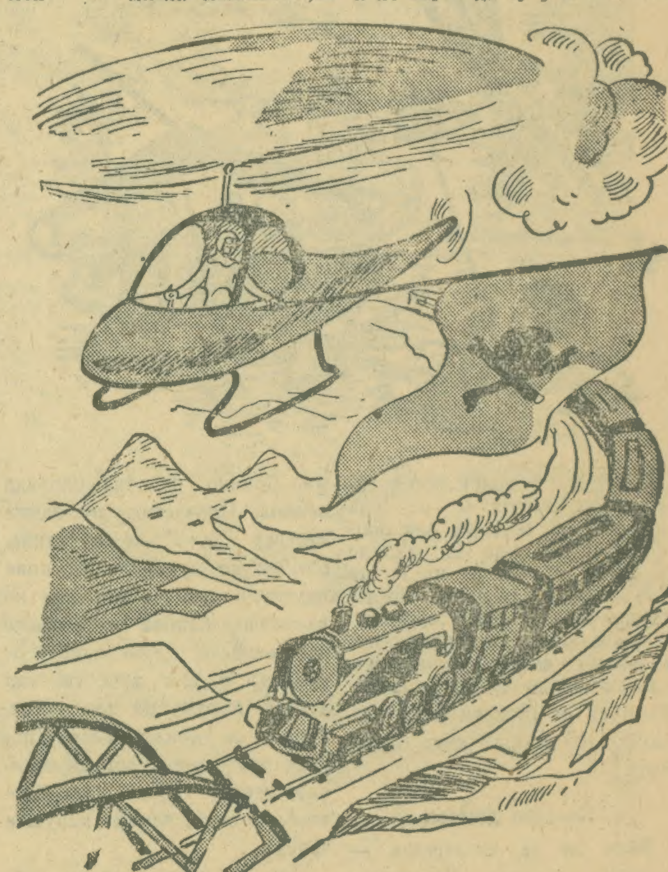
Опасност је први открио чувар пруге Хокзандо. Наиме, он је приметио да су се ускоро после проласка експресног воза 007 неки прагови претворили у прах. Тренутно оптерећење, иако расточени, прагови су некако издржали, али су се, после наглог престанка тог притиска, чим је преко њих прохујала композиција од 26 вагона — распали. Хокзандо је похитао да телефоном алармира све аеродроме у овом пределу Анда. „И овде горе се у железничким праговима налазе гнезда термита. За два часа воз ће стићи до моста у кањону. Бојим се најгорег! Догодиће се страховита несрећа! Воз ће се сурвати у провалију дубоку преко 1.400 метара" — узбуђено је понављао.

За дирекцију чилеанске железнице та вест је била страшан ударац. Нико није сањао да су термити стигли тако високо у планине, јер су се дотад задржавали само у веома топлим долинама Анда.

Пилот хеликоптера Кохитез потрчао је према свом апарату. Задатак који је добио гласио је: зауставити експрес 007 пре но што наиђе на мост. Због тога је под мишком понео једну стару, велику заставу на чијем се белом пољу надалеко видела црна мртвачка глава и две укрштене кости. Оваквим заставама пилоти чилеанских хеликоптера опомињу индијанско становништво кад у планинама Анда радници динамитом разбијају камен. То је већ давно познати сигнал опасности и знак да се треба чувати од оштрог камења које, после експлозије лети на све стране.

У последњем тренутку

Машиновођа Авенарез је у међувремену већ био донекле смањио брзину јер је читава композиција наједном почела некако чудно и одвише јако да се клати. Али он није ни слутио да трансјужноамерички експрес, којим је он управљао, оставља иза себе у прах претворене железничке прагове. Још две велике серпентине, затим један успон, последња серпентина и онда долази мост дуг 288 метара изнад мрачне, биздане провалије. Машиновођа добро познаје пругу, толико је пута прошао њоме водећи сигурном руком експресне возове. Његов поглед изненада се за устави на хеликоптеру који неуобичајено ниско лети и злослутној застави која се лепрша иза њега. „Вероватно опет негде у близини разбијају камен" — мисли машиновођа.

Воз и даље јури, сад мало већом брзином јер машиновођа не жели да се киша разнетог камења сручи на његове вагоне. Али, хеликоптер се спушта још ниже, пред сам „нос" локомотиве. Авенарез је приморан да кочи и воз се зауставља у последњем тренутку, свега 80 метара испред моста.

Спасено је најмање пет стотина живота. Осамнаест дрвених прагова на мосту термити су сасвим расточили. Путници и не слуте да су у дванаестом часу избегли смрт и незадовољно гунђају што их приморавају да пешице пређу мост изнад провалије и да на другој страни сачекају воз који је њима усусрет кренуо из Аргентине.

Нико није могао да наслути

Нико у читавој Италији није могао ни да наслути да ће првенство света у бициклистичком кросу освојити један млади хлебарски помоћник, односно шегрт, из Милана. У излогу пекаре стоји трофеј — један хлеб на коме блистају слова: „Ренату, светском шампиону — ура!"

Ренато Лонго се доселио са својом сиромашном породицом из родне Венеције у Милано у потрази за радом. Ту је постао хлебарски шегрт. Међутим, од њега се тражило да има и свој бицикл. Породица је, одвајајући залогаје од уста, успела некако да скупи новац и купи Ренату бицикл. Отада је пуне две године Ренато по читав дан, од ране зоре, разносио хлеб муштеријама по Милану — на бициклу. Сваке друге недеље радио је ноћу и онда пустим миланским улицама јурио несметано са огромном корпом пуном топлих хлебова на леђима. Овај „сиротињски спорт" — како у Италији зову бициклизам — упражњавао је Ренато силом прилика, али доцније и уз потајну жељу да се „истренира" и једног дана узме учешћа у бициклистичком кросу за првенство света.

Тај му се сан и остварио на седамнаест претходних трка. Газда му је дао отсуство од три дана за овај светски крос и Ренато је испраћен сасвим скромно — само од своје породице и неколицине пријатеља.

Увршћен је у ред такмичара за светски шампионат у бициклистичком кросу, пошто је постигао задовољавајуће резултате

На дан кроса његова мајка и две сестре прешле су у суседну кафану да на телевизору прате велики спортски догађај. Гостима у кафани стара жена је објаснила да ће и њен Ренато „трчати" за светски шампионат.

Било је много такмичара. Мала сиромашна породица је са стрепњом пратила на екрану ток трке, али у оној маси возача нико од њих није могао да спази Рената. Одједном пред самим циљем појавио се Ренато на свом точку. Возио је испред многих, испред свих. Онда је звучник телевизора заглушно загрмео од поклика и пљескања: „Браво... Брависимо".

Ренатова мајка је сузних очију јадиковала:

— Ах, мој јадни Ренато! Тек је седамнаести...

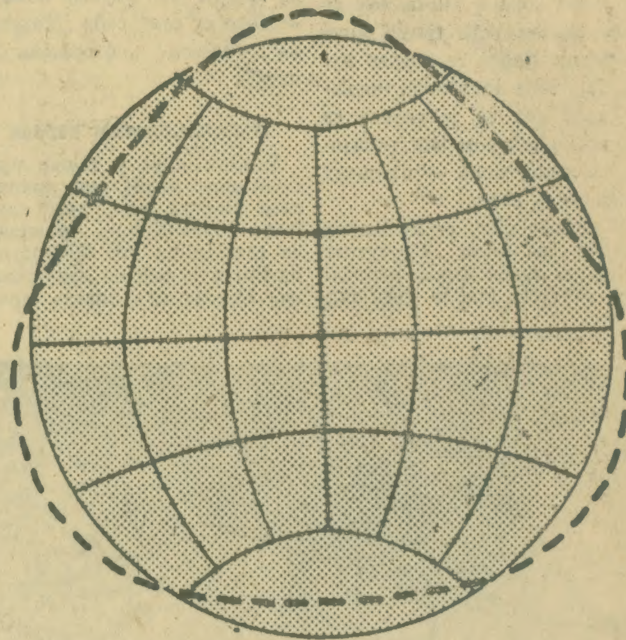
Неука старица је на Ренатовој мајици видела крупно исписан број „17". Појма није имала да је то његов број као учесника. Уствари — Ренато је стигао први. Био је победник. Освојио је светски шампионат.

Старицу су облиле сузе када је мало затим угледала на екрану свог Рената са венцем победника око врата и хиљадама руку које се пружају да му честитају.

Када су јој гости у кафани почели да прилазе и честитају она им је срећна, објашњавала:

— Победио је мој Ренато зато што разноси хлеб бициклом...

КАО КРУШКА

Стара поставка да земља има елипсаст облик донекле је оповргнута подацима добијеним са америчког сателита Вангард. Радио-сигнали емитовани са сателита одбијали су се од површине земље и поново су хватани. На тај начин је утврђено да земља нема облик лопте нешто испупчене дуж Екватора већ је више налик на крушку. (Скица је претерана само да би се што јасније приказао њен облик).

СИМА ЗИМА и КИТ КОКАН

Златна медаља за храброст Димитрија Туцовића

У Балканским ратовима (1912 и 1913) и у Првом светском рату све до погибије у чувеној Колубарској бици код Лазаревца (20 новембра 1914) — док су се многи „велики патриоти", који су социјалисте називали издајницима, скривали у дубокој позадини — вођ српске Социјал-демократске странке Димитрије Туцовић учествовао је као резервни официр и активни борац у првом и најистуренијем борбеном ланцу.

Одликовање Златном медаљом за храброст

На једно очево писмо (године 1912) у коме му је, између осталог, писао: како се у Ужицу пронела вест да је он (његов „Диле"), „прекомандован у један од позадинских штабова", Туцовић му је одговорио овим писмом са положаја у Ресну:

Ресан, 2 децембра 1912 год.

„Драги отац,

Добио сам још једно твоје писмо. Изненадило ме је откуда сте чули да сам у штабу. Зар ја у штабу! Ти знаш да су штабови за „патриоте" који н а с зову издајницима отаџбине, а кад рат дође, они у штаб а ми у ланац. Таквих је тушта и тма; они су заузели сва места, тако да упражњених и нема — а право да ти речем, и кад би било, ја га не бих примио. Поред свих мука и тегоба, ја сам имао то једино задовољство: што сам и у овој прилици делио са народом зло и добро.

Од почетка рата па до завршетка, ја сам у најљућој борби са својих 60 војника. Био сам у борби на Бујановцу, налазио сам се на најтежем месту о б а д а н а велике борбе на Куманову; борио сам се пред Прилепом и Битољем. За своје држање у тим борбама добио сам признање јер сам предложен за златну медаљу, а за то се предлажу најхрабрији. Кад су ме упитали где сам се изучио тако борити, рекао сам им: у борби са вашим жандармима у Београду! А кад се вратим, моћи ћу им опет запевати:

„Ћутите, ћут'те, с пером у руци
Стек'о сам себи у роду глас;
Са бритком сабљом у бојној муци,
Бољи сам био, б о љ и од вас!"

Ето, због свега тога је мени непријатно кад чујем да ме трпају међу о н е у штабовима.

Иначе, здрав сам као срндаћ и желим да вас све здраво затечем.

Поздравља све ваш

Димитрије

П.С. Питаш за кобасице. Њих су појели о н и у штабу и на станицама.

Д. Т."

Одбијање да се уврсти у ред „војничких хероја"

Иако је с пуним правом могао бити поносан на одликовање за које је био предложен, Туцовић није желео да га увршћују у ред хероја и зато је одбио да га прими. Био је онда изведен „на рапорт" пред команданта дивизије генерала Илију Гојковића (доцније министра војног). Разговор је овако, укратко, забележен и описан у Туцовићевом редовно и брижљиво вођеном „ратном дневнику":

„Дошао сам с Овчег Поља по наређењу да у 8 часова представем на рапорт генералу Гојковићу. Непријатно ми је у целој ствари што су сва господа, од команданта батаљона до команданта дивизије и сувише љубазни, тако да ме то лично дира. Разговор, пак, није обишао она редовна питања, а и овом приликом ја сам морао рећи г. ђенералу да интернационализам нас социјал-демократа свих народа не искључује разумевање и одобравање и штићење оправданих националних права и потреба. Непријатно ми је било што сам приметио да је г. ђенерал схватио моје држање у овом рату као доказ некаквих војничких врлина и моје одбијање одликовања као неку наглу промену код мене самога. Каква иронија! Ја сам најкатегоричније морао изјавити: да је моје држање у овом рату диктовало не моје војничко расположење већ моје схватање целокупног догађаја, и да и тада моје мишљење о одликовању није било друкчије..."

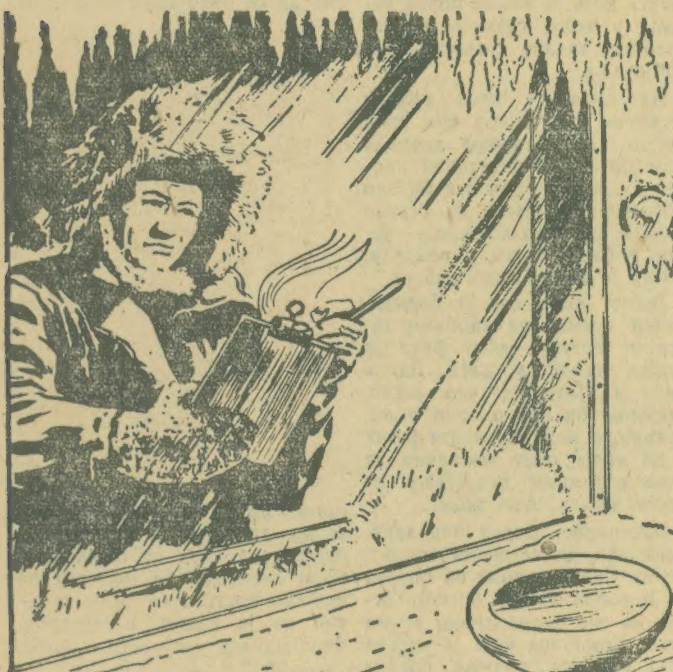
Највеће признање и одликовање

Туцовић је био командир једне чете I пешадиског пука, у којој је било највише војника из Врања и Врањског округа. Према њима се он опходио као са браћом, синовима и друговима. Зато су га они, кад год би имали ма за шта да му се обрате, ословљавали не по његовом чину командира и старешине, већ са „родитељу". А у својим писмима породицама хвалили су се њиме и „у звезде га ковали"...

И када је, по повратку из рата (1913), са својим пуком дошао у Врање, његово становништво — поздрављајући са највећим одушевљењем српску војску и повратак својих синова — приредило је Туцовићу посебно срдачан дочек. Засипали су га цвећем, китили су његовог коња, на коме је јахао на челу своје чете. Девојке су му предале венац са траком на којој је било исписано: „Заштитнику и брату наше браће"... И за њега је то било највеће признање и одликовање: веће и милије од свих златних медаља.

Том приликом један стари радник, члан месног радничког покрета, предао је Туцовићу букет црвених ружа, обмотан последњим бројем његових драгих „Радничких новина" које дуго на фронту није добијао.

ЧУДНЕ СТВАРИ СЕ ДОГАЂАЈУ

Физичари сматрају да се апсолутна нула налази на минус 273,1 Целзијевих, када почињу да се догађају чудне ствари. На око минус 270 степени чак и гас хелијум постаје течан а све друге материје чврсте. Кисеоник и азот изгледају тада као бели песак.

ФЕНИМОР КУПЕР И ДАНАС НА ЧЕЛУ

Удружење професора Западне Немачке објавило је недавно резултате анкете коју је извршило међу својим ученицима. Анкетом је било обухваћено преко десет хиљада ученика и ученица између 13 и 15 година. Сви су они имали да наброје пет најомиљенијих књига и да још наведу наслов оне од њих која им је најдража.

Према тој анкети најомиљенији писац немачких ученика је Фенимор Купер са својим романима из индијанског живота. То значи да је и данас најчитанији аутор кога је још Гете читао. Други на листи је Карл Мај са својим „Винетуом", затим долази Дефоов „Робинзон", Стивенсонов омладински роман „Острво с благом" и Твенов „Том Сојер". Укус анкетираних девојчица готово је истоветан са укусом дечака.

ЧАСОВНИК ЗА ЧИТАВУ ОКОЛИНУ

Један од највећих часовника читаве Швајцарске налази се у месту Лангендорфу. Бројчаник овог часовника има у пречнику осам метара и казаљке одговарајуће величине: велика је дуга 4 метра.

Часовник је израдила једна месна фабрика часовника и поставила га на 35 метара изнад земље, тако да се на њему може прочитати тачно време чак и са удаљености од три километра. Ноћу његов бројчаник осветљавају џиновске неонске цеви.

БОДЉИКАВЕ ПОШТАНСКЕ КОЧИЈЕ

Средином прошлог века, тачније речено од 1820—49 године, у Данској су биле у употреби чудне поштанске кочије којима је народ дао име „кугласта пошта". Иза седишта за кочијаша налазила се овећа гвоздена кугла у чију је шупљину стављана пошта. Кугла је уствари била састављена од две полулопте које су се, као какза врата, отварале јер су

биле спојене шаркама, а закључаване су помоћу јаког катанца. На спољашној страни она је била начичкана дугачким, оштрим гвозденим шиљцима који су служили као заштита од друмских нападача. Бодљикаве поштанске кочије повучене су из употребе тек кад је пошта почела да се пребацује железницом.

СТЕПЕНИШТЕ ЗА РИБЕ

На ушћу реке Тана у Норвешкој, саграђено је прво степениште за рибе. На том месту река пада у море у слаповима. Да би рибе могле и узводно да се крећу власти су прибегле вештачком средству: саградиле су степениште дугачко 400 а високо 27 метара. На врху степеништа постављена је фотоелектрична ћелија да снима и броји рибе које користе овај узводни пут.

ЉУДИ ПЛАЋЕНИ ДА МИСЛЕ

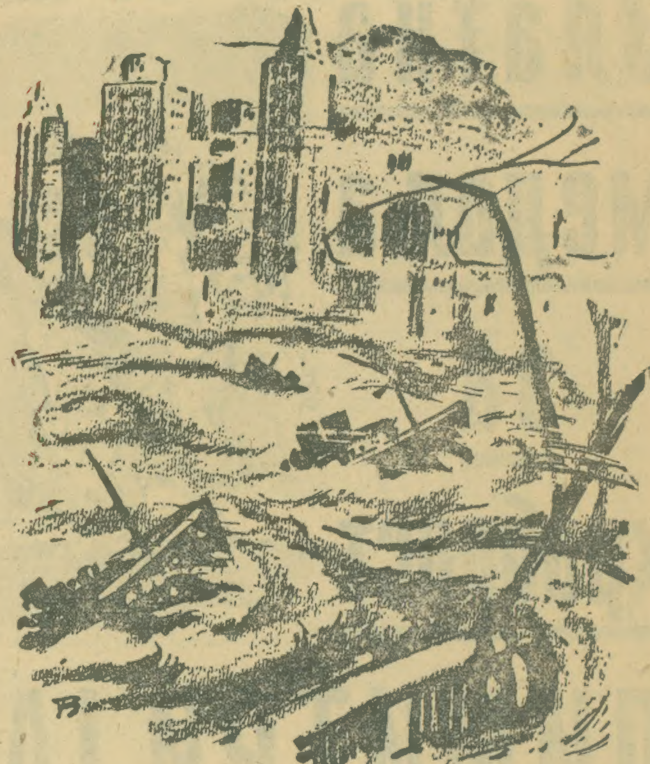
У многим великим приватним компанијама и државним установама Америке међу најбоље плаћене службенике спадају такозвани „тинкери". То су људи који примају плате само зато да би мислили о једном проблему или скупу сродних ствари.

Највеће тело мислилаца створено је 1946 године у једној установи у Санта Моники, у Калифорнији. Посао је ту био врло разноврстан. Једна област је и међупланетарни лет. Тако, људи запослени ту, још од 1947 године снабдевају стручњаке драгоценим предвиђањима о развитку хемије и технологије. Они су били ти који су још пре десет година предвидели огромну улогу титана у изградњи ракета и који су недавно прореказали да ће берилијум у конструкцији атомских реактора бити неопходан.

У тој установи запослено је 800 „тинкера" од којих су 140 доктори филозофије. Али међу њима има лекара, хемичара, економиста, социолога. То су људи у најбољим годинама од 30 до 50; мало говоре и у свом огромном научном здању живе потпуно усамљени. Сваки од њих располаже за рад скромно намештеном собом са једном црном таблом у средини. Поред ње се налази столица и сточић. Дневно попију по неколико десетина црних кафа. Своје слободно време најрадије проводе играјући шаха. Али зато годишња плата својим износом од шест до осам милиона франака, надокнађује тај усамљенички живот.

КАО МУЊА вулкан или земљотрес...

Ураган је елементарна појава исто као муња, вулкан или земљотрес. Сама реч, изгледа, потиче од имена које су Индијанци Караибес дали своме богу олује — хунракен. Кристифор Колумбо је први чуо да се тако назива „велики ветар". Доживети циклон на мору ужасна је авантура.

Ево шта о томе каже један капетан:

„Кад дува циклон од 160 километара на час не може се дисати. Ништа се не види; сукобљавају се магла и киша. Чује се само завијање и хујање ветра чак и јаче него тутњава таласа који се ломе. Кретање је немогућно, не може се чак ни пузати. Стајати на мосту значи бити однет као увели лист. Човек мора да се за нешто веже, да се рукама и ногама закачи за неки чврст ослонац".

Не треба зато да се изненадимо кад капетан брода каже да више воли непрекидни напад артиљериске ватре, него циклон.

Колико је само људи однето са бродова жестоким ветром и таласима који достижу и 15 метара висине. А они преживели тврде да се уопште не може говорити јер ветар просто деформише уста и раскида одело.

Ураган скрива у себи огромну енергију. Милиони тона водене паре кондензујући се непрекидно ослобађају количину топлотне енергије једнаку оној која настаје сагоревањем милиона тона угља.

Најмодернија лађа најчвршће конструкције налазила се у опасности од урагана новембра 1932 године када је брзина ветра оцењена на 320 километара на час. То је био путнички брод „Фемиус". Пошто му је у једном налету био срушен оџак није се могло ни управљати. Ношен је ветром као нека олупина коју таласи треба да избаце на обалу: дашчице су биле ишчупане, катарке и чамци бачени у море, горња и доња палуба пробушене. Док је пролазио кроз мирни центар урагана, брод је био опседнут стотинама малих птица које су се склониле у све могуће његове кутке али заједно са њим и оне су уништене.

Један страшан ураган погодио је источну обалу Сједињених Држава 21 септембра 1938 године. У Њујорк Ситију, на највишој грађевини на свету високој 365 метара — Емпајр стејт билдингу — апарати су забележили ударе ветра од 193 километра на час. Олуја је клатила облакодер 10 сантиметара од његове вертикале и експерти кажу да је померање појачано на 20 сантиметара, зграда би се срушила.

Овај циклон је опустошио читаву државу Њујорк. Метални стубови и антене радиостаница били су порушени. Хиљаде слабих кућа је разнето као празне љуске а милионе дрвета је ветар ишчупао и расуо као сламчице.

У Вермонту у Њу Хемпширу, циклонски ветрови се повремено играју старим шумама. Где год је терен згодан брзина ветра се још повећава и страшна олуја обара све дрвеће. Страховити ураган је одвукао са собом ограђено место насред океана за остриге, 140 милиона литара јабуковаче, читава стоваришта лука који се спустио реком Конектикат, разлупао толико прозора да би се њима могло покрити 17 фудбалских терена.

Приликом једног другог циклона, две корњаче од којих је свака износила по 45 килограма, биле су однете са копна 32 километра кроз Мексички Залив.

Стјуарт Емени, дописник „Њус кроникла" за Индију, посетио је Бенгал неколико недеља после катастрофе 1942 године. Један детаљ из његове репортаже гласи:

„Да би се могле схватити страховите последице јаке плиме која је збрисала 13.000 квадратних километара на ушћу Ганга, треба прво замислити море које се повлачи као до половина Ламанша и јури на обалу у неодољивом налету, прелазећи насипе и гутајући људе и животиње на свом дугом путу у унутрашњост земље.

Један од очевидаца те поплаве је изјавио да се море повлачило двадесетак километара и да се враћало грмећи као водени зид висок десет метара и теран ветром од 200 километара на час.

За време једног другог урагана одбранбено утврђење на улазу у једну луку било је уништено као после бомбардовања. Читави блокови стена су били одваљени на дубини од десет до дванаест метара под водом и бачени на обалу.

Сер Џорџ Роднеј који је 1780 године посетио острво Барбадос два месеца после смртоносног циклона, писао је:

„Најчвршћа здања и све куће већином камене и врло солидно грађене, попустиле су под ужасним ветром и биле ишчупане из својих темеља; сва утврђења су уништена".

Човек се наравно може питати како је могућно да тако чврсте конструкције не задрже водени налет. Али треба имати на уму да је у питању огромна снага милијарди тона воде гоњених ветровима од 160 километара на час. Овој снази помаже и све оно што је већ ишчупано: телеграфски стубови, тешке греде, стабла, остаци зидова и велике стене понете са дна мора.

Један службеник метеоролошке службе Сједињених Држава рекао је да према подацима из историје, има више случајева да су олује уништиле бродове него ратови.

WALT DISNEY УСПАВАНА ЛЕПОТИЦА

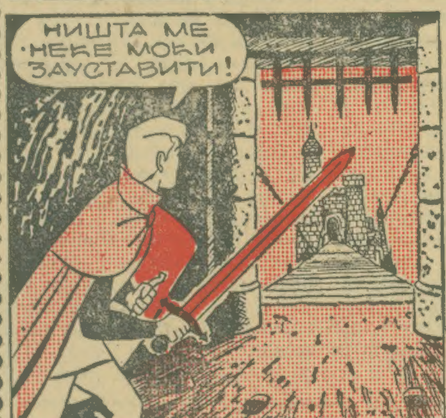

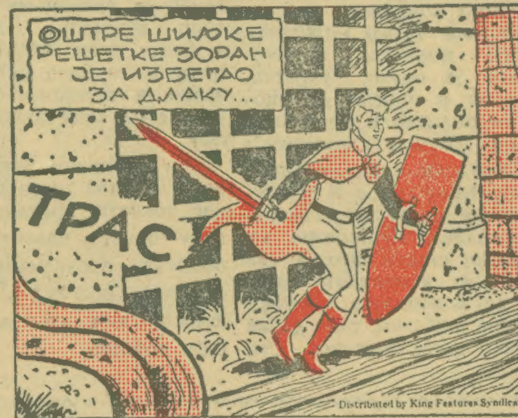

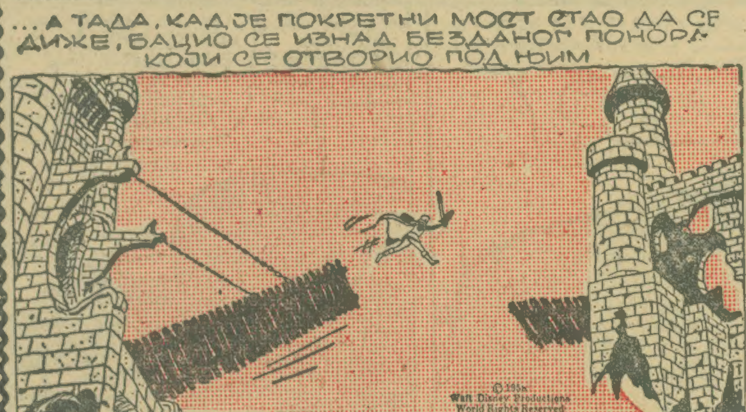

ДОВИТЉИВИ ПСИЋ

У предграђу Париза у кући једног чиновника, живели су у највећој слози велики пас бернардинац и млади фокс. Једини „камен спотицања" био је велики зелени јастук који је лежао поред камина у холу, главном пребивалишту та два четвороножна пријатеља.

Из хола се кроз велики стаклени зид видео врт пред кућом са улазним вратима Чим би какав посетилац крочио ка згради, оба пса би као побеснела полетела на стакло хола и залајала сложно — један у басу, други у сопрану. То им је била главна забава.

Једног дана док је бернардинац дремао на удобном зеленом јастуку, мали фокс је тужно пиљио у њега. Да је умео да јадикује као људи, бесумње би проговорио о неправди, о неувиђавности јачих и на крају опет закључио да свом огромном пријатељу не може ништа. Али ипак...

Изненадно, фоксу очи засијаше као да се нечег мудрог сетио. Скочи с пода па потрча до прозора лајући бесно. Тргнут из сна бернардинац учини исто. Домаћица која је читала крај прозора подиже поглед да види ко долази — али нигде ни трага од неког посетиоца. Онда изненађено примети: фокс се полако шуњао према зеленом јастуку, док је дремљиви бернардинац и даље лајао, очигледно не знајући ни сам зашто. Кад је најзад схватио да се нико није појавио и

пошао натраг према свом престолу, спазио је тамо фокса, опруженог свом дужином, нимало спремног да напусти освојено место. Као да је схватио да је вешто надмудрен, бернардинац напусти одају „увређен".

НЕОБИЧНИ »СЛЕПИ ПУТНИЦИ«

Путнике који путују без возне карте обично називају „слепим путницима". Неколико таквих путника било је недавно откривено на норвешком броду „Херангер", и то тек кад је бацио котву у јапанској луци Кавасаки. Открили су их обалски транспортни радници који су истог тренутка, смртно преплашени, напустили брод.

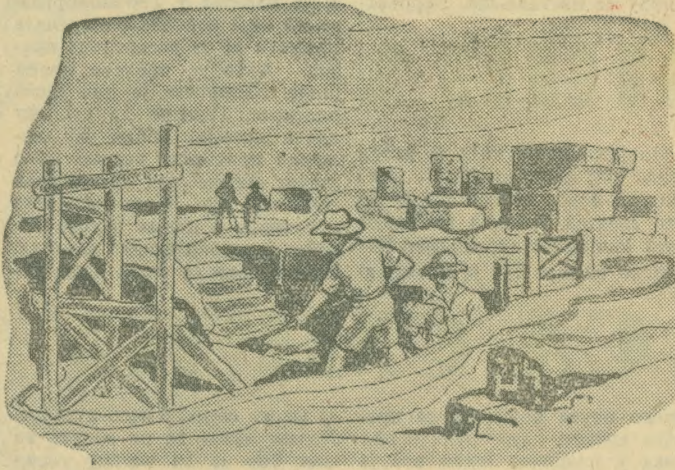
Јер, ти слепи путници биле су — по три метра дуге отровне змије. Да би их удаљио с брода, капетан је морао да затражи помоћ стручњака из токиског зоолошког врта. Змије су се по свој прилици „укрцале" док се брод задржавао у аустралиској луци Таунсвил.

Сличан случај збио се у француској луци Денкерк са америчким паробродом „Каримар". Само у његовим складиштима, поред бала памука, нису биле откривене змије, већ отровне тропске шкорпије. Радници су приступили истовару тек кад су ови отровни „слепи путници" били уништени.

»ЧУДО ВЕКА«

Један четрнаестогодишњи дечак из Екс ан Прованса, у Француској, проглашен је за француско „чудо од детета овога века": он је самоуки сликар. Кустос чувеног музеја овог француског медитеранског града, популарни познавалац сликарства Луј Молбо тврди да слике овог дечака претстављају право изненађење за нашу епоху. Музеј је откупио неколико слика овог малише-сликара за прилично велике суме.

ХАТРА—ГРАД У ПЕСКУ

Пуким случајем сам упао у пустињску олују баш у тренутку кад сам стигао у древну Хатру, — пише Семи Абуд. Било је то незаборавно — као величанствена драмска сцена под управом једног прворазредног сценаристе.

Само понека црна птица

Ирак је земља у којој је тек почела да се спроводи цивилизација. Чим крочи на његово тле, човек постаје свестан трагова многих векова и силовитог пустошења времена. Са пустињским бесом могао би да се упореди још само један, страшнији непријатељ — торнадо који се појављује „као гром из ведра неба". Човека и његове споменике шибала је немилосрдна стихија вековима.

Пустињске олује су честе и веома снажне у овом делу света. Сем њих и само време је утицало да већина дела ирачке древне цивилизације ишчезне. Хатра је један од веома малог броја споменика који су донекле успели да се одупру и једном и другом.

Небо је било ведро тог дана. Путовало се сатима од Мосула преко пустиње, под блештавим, убитачно јаким сунцем. Могла се видети само понека дивља црна птица, како брзо прелети и побегне да би се негде склонила.

Изненада, усред ове пустоши појавила се Хатра — боље рећи оно што је остало од ње. Историчари кажу да је напуштена још 363 године пре наше ере. Сада у њој борави само једна група ирачких археолога, који уз помоћ радника настоје да открију трагове прошлости овог дела своје земље.

Црвенкаста тама

Пред нама се уздизало огромно камење које је још неким чудом пркосно стајало на својим првобитним местима, и обележавало негдашње зидове, бастионе и капије. Иза зидова угледали смо руине неког великог храма или палате — непознате потпуно.

Хатра је био град кружно оивичен четвртастим камењем савршено исклесаним да је цемент био апсолутно непотребан да га повеже. Његови јако дебели зидови су затварали круг од око пет километара у обиму.

У руинама великог храма-палате распознавало се ипак седам великих холова и више мањих соба. Фасада је била декорисана бројним луковима, стубовима и первазима.

Пошто смо прегледали све што се могло видети и снимили све што нас је интересовало, наши домаћини, археолози, љубазно су нас позвали на по чашу лимунаде. Од рушевина до њиховог логора требало је прећи кратку раздаљину, за свега пет минута. Док смо пешачили, ветар је наједном почео да дува и то све јачи и јачи. И баш кад смо већ били пред самим логором, изненада смо угледали, и чули, страховиту тутњаву торнада који се приближавао Хатри.

Пуних 35 минута је ветар ковитлао и пиштао изнад наших глава и пустошио све уоколо. Црвенкаста тама је обавила цео простор. Ништа се није могло видети кроз усковитлани песак. Осушена грла била су нам испуњена њиме, а наши крици су се губили у бесу торнада.

Пут у древну историју

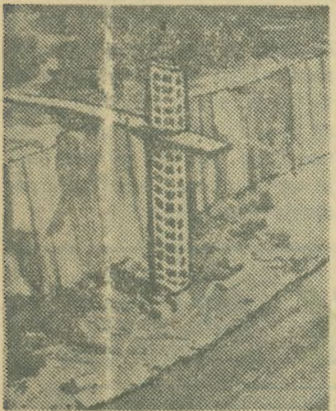
Као што је изненада почео, тако је наједном његов бес и пресахнуо. Око нас се појавио опет сиви свет. Али шатори су били поцепани, почупани и однети, а само непун сат раније дубоки ровови сада су били поравњани песком. Све је око нас било потпуно измењено, али је камење Хатре и даље пркосно стајало на својим местима.

Попили смо наше лимунаде и упутили се поново према Мосулу. Прошли смо поред неколико стотина телефонских стубова који су висили на жицама или поломљени вирили из песка. Бес торнада је захватио и Мосул. Причињена штета била је огромна и запажала се на сваком кораку. Од његовог силовитог удара нису биле поштеђене ни куће, ни вртови. А увече све је било опет тихо и звезде су сијале пуним сјајем.

Археолози су сутрадан почели све испочетка. Стрпљиво откопавали камен по камен, степеник по степеник. Упркос пустињским ветровима и повременим олујама које би за пола часа збрисале резултат вишенедељног или чак вишемесечног рада упорних научника, они би настављали са старим ентузијазмом. Јер, требало је откопати тај у исто време стари и за њих нови свет, проникнути у древну историју Хатре, некадашње престонице њихових владара. Рад се настављао а очи су често упиране у небо као да моле за мало доброг времена.

Никад више не бих желео да видим ни Хатру нити било које место у пустињи у оваквим часовима.

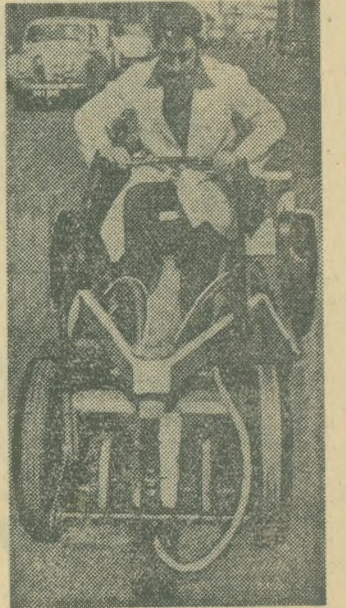
Торањ на Нијагари

Излетници ће ускоро моћи да гледају водопаде Нијагаре са новог торња високог 81 метар, чији ће темељи бити у подножју самих водопада. Торањ на који ће се пењати помоћу дизалица имаће шест тераса са зелено обојеним стакленим зидовима.

МЕХАНИЗОВАНО ОБЕЛЕЖАВАЊЕ УЛИЦА

Овај ваљак за обележавање улица, направљен у Енглеској омогућава извлачење белих линија у дужини од 35 километара на дан. Боја излази између два диска који се стално окрећу. Машина може да прави и испрекидану линију.

НЕКАД ЈЕ БИЛА ЗЕЛЕНА...

Пре неколико десетине векова Сахара је била великим делом прекривена шумама и пашњацима. Чак и у време Римљана цветале су напредне вароши тамо где данас стоје само гомиле камења под сунцем које пржи. У Сахари сада нема ни шума ни пашњака. Само су незнатне површине под оазама. Вода, која је омогућила живот у Сахари пресахла је.

Петролеј и друга привредна богатства у Сахари привлаче људе неодољиво. Али једно основно питање — како вратити воду у Сахару — изгледа није лако решити. Ако би се у томе успело, поново би расла и вегетација и створили би се опет услови за живот многих стотина хиљада а можда и милиона људи.

Бушења су показала да под песком Сахаре има воде. Приликом тражења петролеја и при копању у рудницима Мауританије појављивала се вода. На многим местима избушени су бунари али да би се омогућио живот у Сахари биле би потребне десетине хиљада њих. Осим тога велико је питање да ли се подземна вода не би на тај начин брзо исцрпла. Због тога се покушава са тражењем других решења.

Једна од могућности сада највише помињана и нимало, изгледа неостварљива састоји се у томе да се неке афричке реке управе другим правцем и тако створи нова река, која би протицала кроз саму Сахару. Милиони хектара, сада под пустињом постали би плодни. Осим тога, са појавом вегетације на великим површинама и клима би се, неизоставно изменила. Кише, којих данас у Сахари нема, опет би почеле да падају. На тај начин би се створило у више воде у реци, а натапале би се и зелене површине које би се све више шириле. Ово је, наравно, засада само пројект. Потребна су огромна средства да се он спроведе у дело, а осим тога и пристанак многих заинтересованих страна, да се воде које су се досада уливале у Атлантски Океан окрену у другом правцу.

Други предлог је да се вода из Атлантика пусти у Сахару, која је делом нижа од нивоа мора. Претходно би, међутим, требало уклонити со из морске воде. Садашњи начини отсољавања морске воде исувише су скупи да би долазили у обзир за овако велике количине. Међутим, то је проблем који интересује и друге земље, као Израел или САД која има велике површине под пустињом у Калифорнији. Зато није искључено да ће отсољавање морске воде постати једног дана довољно јевтино да би се могло и шире примењивати.

У међувремену има и скромнијих планова. Био би већ велики успех када би се вода из сланих језера на југу Туниса и Алжира могла учинити употребљивом. То би омогућило пољопривредну производњу на површинама које су данас неплодне. Засада изгледа да ће коришћење воде из сланих језера бити први корак у наводњавању Сахаре. Недавно је већ основано предузеће које ће се бавити тим задатком.

УВЕК ЖИВАХНА

Живахна старица Александрина Видак, са потковицом у руци, јер јој она, како каже, доноси срећу, родила се још 6 децембра 1858 године, у улици Канет у Паризу. Потковицу је нашла пре равно 80 година и до данас је сачувала. Старица се врло добро сећа догађаја из свог детињства. „Кад сам имала дванаест

година — прича она — на путу за школу била сам заустављена да би се поставиле барикаде против „Версајаца". Каже да је 1895 године пеглала рубље. Поенкареу и Золи.

РАДИО КОНТРОЛА НАД КАМЕРОМ

Фотоапаратом са радио-контролом може се направити снимак иако сте удаљени од свог апарата 1.500 метара. То је камера од 35 мм. Praktina снабдевена мотором који ради под радио-контролом. Овај мотор има два калема: један који шкљоца, други који помера филм после направљеног снимка да би се могло даље фотографисати. Мотор ради на батерију или струју. Могу се сликати и најплашљивије животиње сасвим изблиза.

Највећа клацкалица

Највећа клацкалица од стена коју је природа створила налази се у Родезији у Јужној Африци. Домороци се поносе њоме и често се пењу на њене крајеве. Нису притом искључене ни незгоде.

САМО ДА НЕ БУДЕ ОБИЧНО...

Италијански модни обућари лансирали су недавно нову врсту женских ципела са потпетицама на средини ђона. Они тврде да су овакве ципеле нарочито погодне за дужа пешачења по граду. Њихове америчке колеге такође су спремили изненађење за своје женске муштерије: ципеле са светлећим потпетицама. Сваки пут кад потпетица додирне тле једна мала сијалица, која добија струју од минијатурне батерије, упали се у унутрашњости потпетице израђене од прозирног пластичног материјала.

НЕМА ПРОПИСА

Као сардине, спаковани у кутијама, могу се добити бисери од гајених шкољки. У Америци се они већ продају. Једна кутија бисера белог, ружичастог или црног стаје 1,5 долар заједно са отварачем. Ова нова увозна роба из Јапана ствара америчким цариницима велике главобоље. Не знају како да је оцарине, јер ни у једном досадашњем царинском правилнику није предвиђен „конзервисани накит".

Због пара

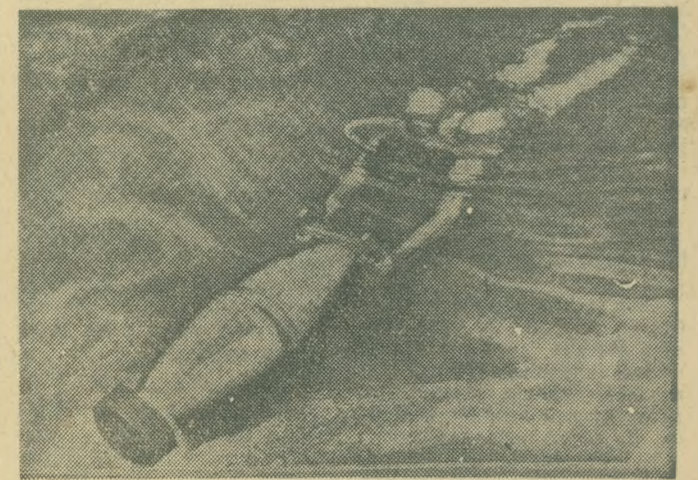
Дон Драг постигао је у Филаделфији невероватан скок с мотком — 4,812. Кад му је један новинар честитао на овом рекорду и гвозденој вољи што је успео да за пет месеци ослаби 12 килограма, Драг му је одговорио: „Воља, то вам је којешта! У поверењу ћу вам рећи прави разлог — новац. Раније сам због тежине често ломио мотке". Као што се види, дискреција је очувана.

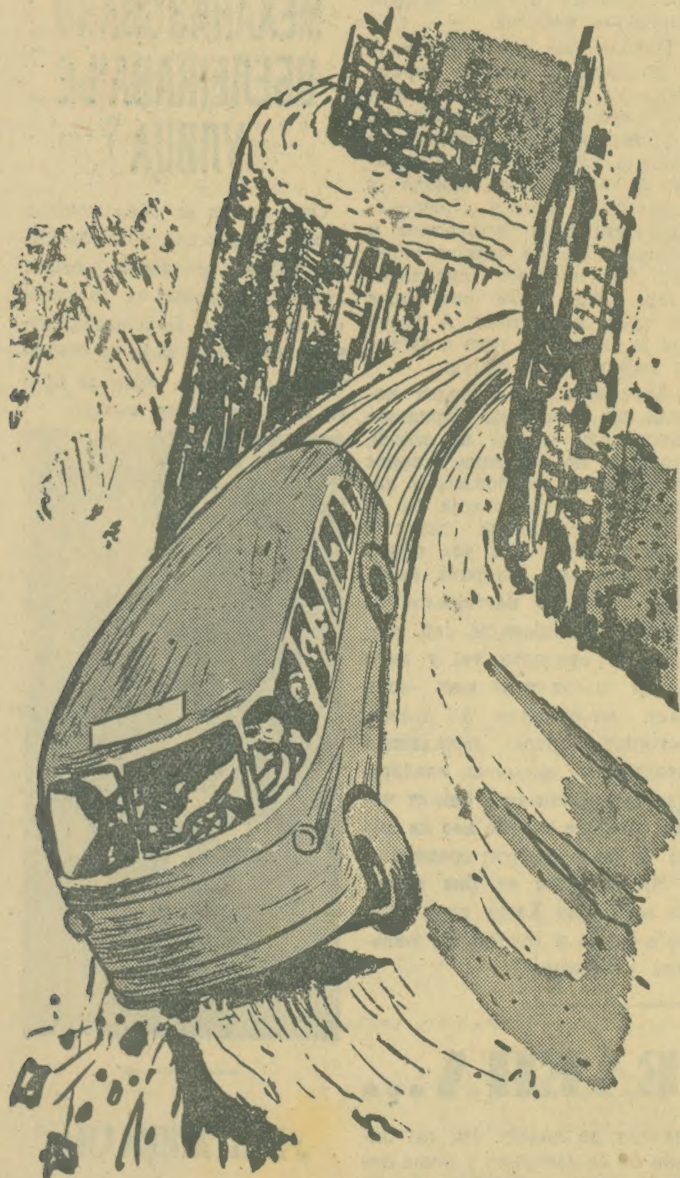
Четири миша у вештачком сателиту

Како јавља америчка штампа, стручњаци за ракете припремају избацивање једног вештачког Земљиног сателита у коме ће се налазити четири црна миша. За њихова тела биће прикопчани минијатурни електронски апарати који ће регистровати њихове реакције, и нарочитим системом сигнала достављати их на Земљу.

Пропелер на батерију вуче гњурца

Гњурци који желе лакше и брже да обиђу места у језеру или мору могу да крстаре по дну помоћу електричне енергије из батерије од 6—12 волти. Пропелер се налази на предњем делу овог апарата чији је омотач од пластичне масе, а ручица за управљање на задњем. Апарат се користи на дубинама до 30 метара и ради читав један сат.

УТАКМИЦА СА СМРЋУ

Сада смо готови, — помисли Цери Тобин. Када бисмо бар успели да пређемо ову окуку!

Цери се налазио за воланом великог аутобуса који је без кочница јурио брзином од 160 километара на сат, низ друм што се увијао око Стеновитих Планина. У колима су се налазила 33 играча и функционера рагби тима Западне лиге који су се грчевито држали за своја седишта. Испред њих је наилазила нагла окука а после понор у коме су вребале оштре стене.

Не брини ништа...

За Цери Тобина је и ова субота 18 новембра 1950 почела исто као и све остале. Полазећи од куће он је помиловао свога четворогодишњег сина и рекао му у шали:

— Брини се о својој мајци.

Жена му је добацила:

— Пази се, Цери.

Велики жути аутобус који је возио ка колецу у Ганисону, једном месту у држави Колорадо високо горе у Стеновитим Планинама, — јако је забрујао када га је упалио. Мотор је морао бити врло снажан да би извукао велика кола уз успон пролаза Монарх. Али такође су биле потребне одличне кочнице и куплунг да би се савладала низбрдица до Салиде.

Док је загревао мотор, Тобин, мршав човек четрдесетих година, опроба кочнице и са задовољством установи да су добре и чврсте. Сказаљка на табли показивала је да оне имају свих обавезних 50 килограма ваздушног притиска.

Из колеца су кренули у 8 и 30. Студенти су весело жагорили и унапред се хвалисали победом над Адамсоновим колецом, коју је требало тек да освоје тог поподнева у Канон Ситију.

Тобин примети да само један студент не учествује у овој општој раздраганости. То је био младић тек недавно дошао у колец из једног другог краја. Он никако није могао да се навикне на планину и пре него што су кренули бојажљиво је упитао Церија:

— Да ли је овај аутобус сигуран — потпуно сигуран?

Тобин се насмејао:

— Не брини ништа, младићу. Ова кола су сигурнија од свих нас.

Било је 10 и 20 када се аутобус најзад успео до врха пролаза Монарх, до места где је на једној табли писало: „Висина 3.447 метара. Прегледајте да ли су вам кочнице исправне. Да мотор није прегрејан".

За тренутак је аутобус застао на врху а онда кренуо низбрдо. Тобин пребаци у мању брзину и лагано ногом притисну кочницу. Размишљао је: „Возићу 45 километара на сат низбрдо. То је довољно. Понегде ћу само убрзати на 60".

Злокобни прасак

Били су прешли тек отприлике пет километара од врха када Тобин осети чудно вибрирање волана а из задњег дела кола зачу се тихи али злокобни прасак. Очи му се зауставише на табли са инструментима. Брзина: нешто мало више од 45 километара. Притисак ваздуха: 50 килограма.

Нога му се спусти на кочницу, и хладан зној га обли по целом телу.

Педала се спусти равно до даске не пружајући никакав отпор.

Сказаљка која показује притисак ваздуха у кочницама налазила се сада на броју 15. У истом тренутку ручица за мењање брзине потскочи устрану. Аутобус полете напред.

Тобин одједном схвати шта се догодило. Брзине као и кочнице радиле су на принципу ваздушног притиска. Чим је он опао на 30 килограма аутобус је аутоматски прешао из друге брзине у неутралну. Помоћна кочница у овом случају личила је на перце, немоћно да се бори са огромном масом од 12 тона. Аутобус је јурио као луд без кочница које би га зауздале.

Нико у почетку не схвати шта се дешава. А затим почеше да вичу:

— Заустави га. Ударисмо о зид планине.

— Можеш ли? — викну тренер Цо Томас у Тобиново уво.

— Идемо сувише брзо. Покушаћу да га доведем до подножја.

Али још док је то говорио Тобин је знао да је то немогуће. Требало је низбрдо прећи 28 километара. Кроз три оштре окуке могло се проћи само са максималном брзином од 60 километара на сат, а жути аутобус је већ показивао сто.

Када би само успео некако да га убаци у брзину!

И Цо Томас је мислио исто. Клекнувши поред ручице за мењање брзина он поче да је вуче догод му жиле на врату не набрекоше.

— Покушај да је удариш ногом.

Опружен на поду Томас је свом снагом удари са обе ноге. Метална шипка поче да се криви и онда пуче.

На ивици амбиса

Тобин осети како му волан почиње на вуче руке — улазили су у прву кривину. Брзинометар је показивао 170.

Познавао је он ову окуку: прво је наилазила једна спирала која је завијала ка планини, а онда ишла право поред амбиса дубоког триста метара.

Одједном он као да се сети нечега повика:

— Сви се баците на једну страну аутобуса!

Када кола полетеше ка ивици провалије сви полегоше на супротну страну, грчевито се хватајући за седишта и ивице прозора да би савладали центрифугалну силу.

Несрећни Тобин се борио са воланом који је хтео да му се отргне из руку већ малаксалих од борбе.

Амбис се сада налазио поред њих. Са ужасом Тобин виде да упркос свим напорима точкови аутобуса почињу да додирују ивицу црне провалије.

Тада се зачу страховито шкрипање и осети низ потреса. Аутобус се толико нагао да му је каросерија почела да струже о гуме. А онда звук престаде и Тобин примети да се аутобус исправља.

Неким чудом су успели да пређу прву окуку. Али непосредно после ње долазила је друга.

Сви се опет бацише на другу страну аутобуса. Поново се зачу гребање метала о гуму. Шта ће се десити ако гума прсне?

Непланирана утакмица са смрћу се настављала. Вероватно најстрашнија коју је икада један тим одиграо. Лево... десно... лево. Сваки окрет је као агонија. А онда се Тобин сети још нечег страшнијег. Недалеко одавде пут је прелазио преко пруге којом су се кретали возови пуни руде из рудника у планини. Један воз је пролазио управо у ово време. Тобин је то знао пошто је увек суботом морао да стане да би га пропустио.

Стати! Како је то сад чудно звучало.

За сваки случај он поче да притска ножну кочницу. Покушавао је да се тачно сети како је изгледала раскрсница. Непосредно пред њом постоји један путељак који се стрмо пење улево. Одлучи да, ако воз буде на прузи, покуша да скрене аутобус уз тај путељак. Разбиће се сигурно, али ће, можда, неко преживети. А ако ударе у воз или овај у њих није постојала ни најмања нада да ће неко изнети главу.

Две победе

Ова претпоставка је била толико извесна у Тобиновој глави да није веровао очима када примети да је раскрсница празна. Аутобус прелете преко шина. Запретила је још једна опасност. Почеше да сусрећу друга возила. Тобин је дивљачки притискао велико црно дугме сирене али се никакав звук није чуо. И сирена је као и кочнице и мењач радила помоћу компримираног ваздуха. Испред њих су ишла једна кола много спорије него аутобус. Једини излаз да не налете на њих био је да скрену улево али су оданде њима у сусрет у том тренутку долазила друга. Тобин окрете волан ка њима надајући се да ће шофер на време приметити да са аутобусом нешто није у реду.

Двоја кола се за длаку мимоиђоше. Пошто је обишао прва кола Тобин врати аутобус на десну страну пута. Сада је возио брзином од 190 километара на сат. Приближавали су се варошици Салиди. Друм је додуше обилазио ово место од 4.500 становника, али су споредни путеви излазили на њега. Пролетеше поред једног камиона, па поред неких луксузних кола. Када ће већ неко изаћи пред њих! Зар нико не види да овде где је забрањено кретање великом брзином једна грдосија од 12 тона просто лети?

Из навике Тобин је за све ово време без престанка притискивао кочницу. Одједном се аутобус страховито затресе и играчи полетеше напред.

Запањен, Тобин погледа педалу. Кочнице су прорадиле. Просто не верујући он поче да је гази. Аутобус стаде да успорава 80... 65... 40.

— Чудо, — поче да муца док му је низ чело текао зној. Чудо ..

Доцније, пошто је механичар у гаражи установио да је једна ситница држала вентил отворен, и била узрок свим овим непријатностима, тренер Томас окупи своју момчад.

— Децо, да ли ћете моћи после свега овога да одиграте утакмицу?

Сви се као један окренуше без речи ка свлачионици. Иако узбуђени и ошамућени они уђоше у игру и победише са великом гол диференцијом.

Када су се вратили у колец настало је тек право одушевљење. Није се могло рећи чему се клицало више: победи на терену, победи над смрћу или Цери Тобину, шоферу који их је провео кроз најстрашнију утакмицу.

ВЕЛИКИ АЛЕК

црта и пише Л. ФИШЕР по Џ. ЛОНДОНУ

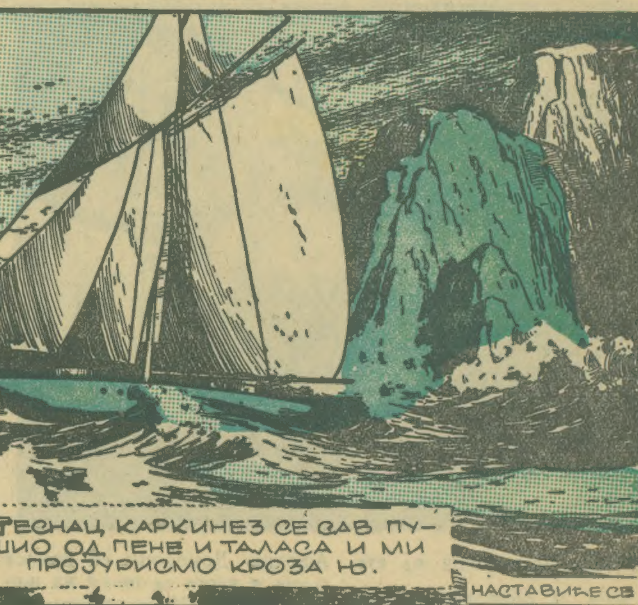

Учимо шах

LXV

Многи шаховски почетници радо замењују фигуре. То може, разуме се, да буде добро, али и веома опасно, јер вредност фигура — то је вама познато — зависи и од њиховог положаја на шаховској плочи. Због тога, кад вам противник понуди фигуру за фигуру исте вредности, потребно је да добро размислите пре него што извршите размену.

Ово је положај једне партије коју су Смислов и Решевски играли на меч-турниру за првенство света 1948 године. На потезу је бели, Смислов. 1. Дг4—х4 (Смислов нуди Решевском даму за даму, иако би, у случају размене, растурио пешачку одбрану око свог краља). 1... Де7—д7 2. Дх4—д8+, Дд7:д8 3. Лб6:д8, Сб8—д7 (посматрајте сада како црни, после размене дама, губи партију!) 4. Лд8—ц7, Сд7—ц5 5. Тд1:д6, Та8—ц8 6. Лц7—б6, Сц5—а4 7. Тд6:е6, Са4:б2 8. Те6:е5... Како сада противници стоје? Шест белих пешака против четири црна! Решевски, сасвим разумљиво, предаје партију.

ВЕЛЕМАЈСТОРИ ШТЕДЊЕ

Недавно је у Швајцарској објављена листа земаља штедиша. Према овој статистици велемајстор у штедњи је сама Швајцарска са 899 долара по глави становника. На другом месту су Сједињене Државе са 709 долара по становнику. За њима је Шведска са 549 долара, Велика Британија са 453, Норвешка са 356, Данска са 346, Белгија са 233, Холандија са 156, Италија са 152, Француска са 115, и Немачка са 110 долара.

АУТОПУТ ПРЕКО БРЕНЕРА

Ове године почиње изградња аутопута преко Бренера. На овај начин треба да се олакша саобраћајна веза између Немачке и Италије. У мају месецу ће почети радови на делу аутопута кроз Аустрију. Поред осталог на овој релацији биће подигнут и мост преко реке Зил који ће са својих 180 метара бити највиши у Европи. Тако ће он претстављати и посебну туристичку атракцију.

ШУНКА И ВИША МАТЕМАТИКА У ФРАНЦУСКОЈ

Француски трговци деликатесним производима су у великој недоумици, после недавних одлука о повећању цена. Како да израчунају нову продајну цену шунке? Неки сматрају да је потребно познавати вишу математику или ангажовати стручњаке ради консултовања. Службени лист је, наиме, донео формулу за израчунавање цене. Једначина гласи: Ц=2 (П+Т)—Х%. То значи да би цена (ц) морала да износи: двоструку просечну цену шунке (п) и трошарине на свиње (т) минус проценат раније цене, која може да варира од 515 и 550 франака по килограму. Уз ову формулу неки листови су донели и следећи коментар: „Није још једино препоручено који вечерњи курс треба трговци деликатесних радњи да посећују да би израчунали цену свињетине".

АЛУМИНИЈУМ И ЧОВЕК

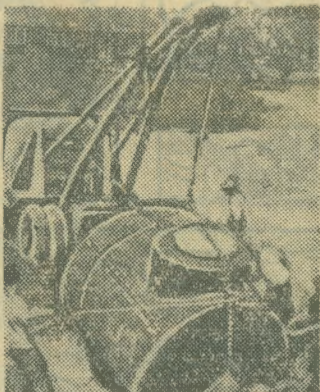
Данас се с правом каже да је 20 век поред осталог и век алуминијума јер наилази на све ширу примену. Али човек не употребљава алуминијум само за производњу разноврсних артикала, већ је он састојак и многих пољопривредних производа које ми употребљавамо у исхрани. Тако, например, у једном килограму свежег кромпира има десет милиграма алуминијума, једном килограму свежег брашна 16,9, једном литру млека 1,9, једном килограму свињског меса 4,4, једном килограму сувог чаја 465 а у једном килограму кафе 41,2 милиграма алуминијума.

ТРАГ РАТА

Оток на образу сметао је већ дуже времена 65-годишњем италијанском писмоноши Челзо Бианфанелију, а он се никако није одлучивао да оде лекару. Кад се пре неки дан оток сам од себе отворио, осетио је у устима нешто тврдо. Био је то комадић шрапнела, који му се задржао у образу још од Првог светског рата.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СКЛОНИШТЕ ОД ТОРНАДА.

Досетљиви људи лако нађу спаса и при највећим незгодама. Гералд Федергрин из Топека у САД, да би сачувао себе и своју најближу породицу од страхота које може да створи торнадо, начинио је склониште. Стару цистерну је закопао у дворишту испред куће. „Ако наиђе торнадо, каже он, у склоништу ће наћи сигурну заштиту око 25 људи".

ПОСЛОВИЦЕ СА ИСТОКА

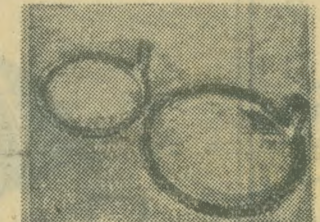
Јачину коња дознаћеш на далеком путу, срце човека познаћеш у току времена.

Ако целог дана не учиниш ништа рђаво, не плаши се у поноћ лупе на вратима.

Када пијеш воду из потока, помисли откуд она тече.

ЗА ДОМАЋИНСТВО

Техника води рачуна и о кухињским потребама. Недавно је начињен нарочити поклопац од врло финог металног платна

који омогућује пари да изађе из лонца, али не и масноћи јер њу задржава. При кувању теста вода може да ври, али не и да искипи.

ПУКИМ СЛУЧАЈЕМ

Недалеко од Бергена у Норвешкој, уували једног стеновитог предела, пуким случајем су рибари открили једну немачку подморницу потопљену у Другом светском рату. Пошто су обавестили о овоме обližње власти остали су да сачекају бродове са екипама за вађење потопљених олупина. Захваљујући незнатној дубини на томе месту потонула подморница је брзо извађена из мора и тада се испоставило да је била натоварена једном тоном опијума.

Очекује се да из бродског дневника подморнице или других хартија нађених у командантовој кабини буду утврђени многи важни подаци: када је подморница испловила, и куда је носила оволики товар скупоценог опијума.

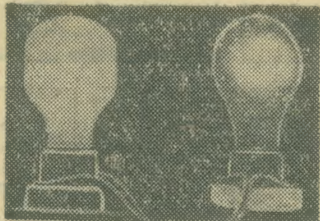
Стручњаци су утврдили да је подморница била оштећена тешком дубинском бомбом или мином. Потонула је на дно са увученим перископом. Посада је била у животу док су трајале резерве кисеоника, а онда је поумирала угушена.

Цеви су биле празне па се претпоставља да је подморница или испалила торпеда на неки непријатељски брод, или их уопште није била понела јер је очигледно пловила трговачким послом — да тону опијума замени ко зна за који важан ратни артикал.

Досад је једино утврђено да је подморница потонула у августу 1942 године.

ДИФУЗНА СВЕТЛОСТ ЧУВА ВИД

Мека светлост без блештања је ванредно погодна за читање и друге прецизне послове.

У сијалици, са унутрашње стране обложеној једним силицијумовим једињењем, омогућено је боље преламање светлости па је она зато пријатнија за очи.

ЈЕДИНСТВЕН СПОМЕНИК У СВЕТУ

Кактус звани опунтија претио је једно време да опустоши цео аустралиски континент. Ниједан природни непријатељ није постојао да би то спречио. Стручњаци су онда против ове опасности донели из Аргентине јаја једног лептира — кактобластиса, који се хранио искључиво овим кактусом. Захваљујући брзом размножавању овог инсекта, за непуне три године нестало је око 5 милијарди тона кактуса, који је освојио простор као читава Француска. Тако су ови инсекти спасли Аустралију. У знак захвалности подигнут је овој врсти лептира споменик — свакако јединствен у свету — у варошици Бонарже.

СТОЛИЦА ПО МЕРИ

Ову необичну столицу конструисала је девојка која на њој седи — Сара Бранч из Челсија, у Енглеској. Тврди се да је њен изум не само „модернијих линија", већ и много удобнији за седење од столица какве се сада употребљавају.

Јесте ли већ чули да...

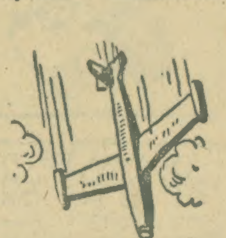
... америчким стручњацима успело је пре 13 месеци да отпошаљу на Венеру радарске сигнале и да добију њихов одјек. Радарским таласима било је потребно 2 и по минута да стигну до Венере и исто толико за повратак на Земљу.

... болест заразну жутицу открио је Наполеонов лекар Лајер, 1808 године у Египту.

... жирафа има из ванредно снажно срце. Тешко је око 12 килограма, зидови су му дебели око осам сантиметара, а притисак којим тера крв два пута је већи него код човека.

... у свим морима и океанима налази се растворено 20 милиона кубних километара разних минералних соли. Кад би сва та вода испарила и со се распрострла по свим континентима добио би се слој дебео 135 метара.

... први млазни авион који је без успутног снабдевања

прелетео Атлантик био је енглески двомоторни бомбардер „Камбера". Лет је трајао 4 часа и 10 минута.

... према подацима британске штампе у Енглеској се годишње склопи и исплати опклада у вредности од преко сто милијарди динара.

... на свету има око 35.000 разних врста жижака.

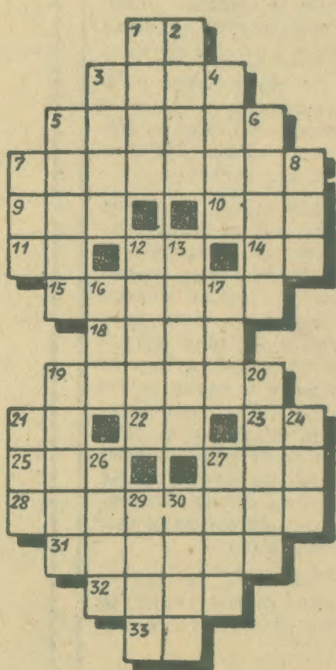
... да би један плави кит, који долази на свет дуг око 7 и по метара достигао свој пуни узраст и дужину од 20 метара, потребне су свега две године.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) упитна заменица; 3) обичај удруженог рада за обављање пољопривредних послова; 5) река у Хрватској; 7) део педагогије; 8) овамо; 9) троцифрени број; 11) шта (чакавски); 12) слово латинице; 14) река у Француској; 15) предавач живог језика на факултету; 18) пристаниште у Алжиру; 19) тропска биљка; 21) хемиски знак за бром; 22) предлог; 23) показна заменица; 25) француски књижевник; 27) немачки композитор; 28) нагризање метала под дејством ваздуха и других хемиских материја; 31) роман од Тургењева; 32) место где је Сципион победио Ханибала; 33) предлог.

Усправно: 1) француски сликар из XVIII века; 2) врста крупне муве; 3) кратак запис који садржи основну мисао дела; 4) ароматична биљка; 5) име реформатора Турске; 6) глумац; 7) врста хладног оружја; 8) Посејдонов син (мит); 12) филмско платно; 13) женско име; 16) дуг период времена (грчки); 17) лична заменица; 19) племенити гас; 20) склониште за стоку; 21) домаћа животиња; 24) узвик; 26) део пушке; 27) позорница; 29) врста жита; 30) једно годишње доба.

РЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ РЕЧИ

Водоравно: 1) ер; 3) смрђ; 5) Лисјак; 7) кап; 8) код; 10) ура; 11) Коро; 12) К(арло) Г(олдони); 13) ован; 14) Обилић; 17) Увац; 18) скорак; 20) имун; 21) аз; 23) Вера; 24) али; 25) але; 26) Рас; 27) ишијас; 30) трус; 31) Ин.

Усправно: 1) Емс; 2) руј; 3) сипа; 4) Ђаковица; 5) Ларго; 6) Кораћ; 7) кук; 9) Дон; 11) колар; 15) Букурешт; 16) Ивона; 18) смели; 19) Калас; 20) ива; 22) „Зис"; 24) Арас; 28) Ири; 29) јун.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МОЖЕТЕ ЛИ?

16	15	14	13
12	11	10	9
8	7	6	5
4	3	2	1

сл. 1

Можете ли да разместите ове бројеве које видите на слици 1, тако да збир у сваком реду (хоризонтално и вертикално, и у дијагоналама) износи 34.

Ако не знате погледајте слику 2 и биће вам јасно.

16	2	3	13
5	11	10	8
9	7	6	12
4	14	15	1

сл. 2

РАЗНЕ ШАРЕ ОД ОБИЧНЕ КАПЉИЦЕ МАСТИЛА

Парче беле хартије пресавите напола и добро пресујте да остане бразда од савијутка. Отворите хартијицу и у бразду капните једну кап мастила. Преклопите хартијицу и прстом трљајте изнад капљице да се потпуно расплине у свим правцима. Кад отворите хартијицу, видећете необичну шару. Од друге капљице биће сасвим друга шара. Никад две једнаке. Шаре зависе од величине капљице и од начина трљања.

Можете метнути и две капљице а размак између њих да буде један сантиметар, тада се добија већа и лепша шара.

Покушајте то, али пазите да мастилом не упрљате што на столу јер после може свашта бити.

ИЗДУВАТИ ДИНАР ИЗ ЧАШЕ

Узми чашицу која је доле ужа. Стави на дно метални динар, а после педесетицу тако да се попречи у чаши. Слободно можеш да тврдиш да ћеш извадити онај динар а да педесетицу не додирнеш. И сам ћеш се изненадити — треба само да дунеш у чашу поред руба, али јако, и динар ће излетети. Педесетица ће само да се окрене.

Откуда то? Кад дунеш направиш ваздушну струју која ће тећи око већег комада и мањи ће избацити. Без већег новца који даје струји смер, тешко да би ово успело.

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

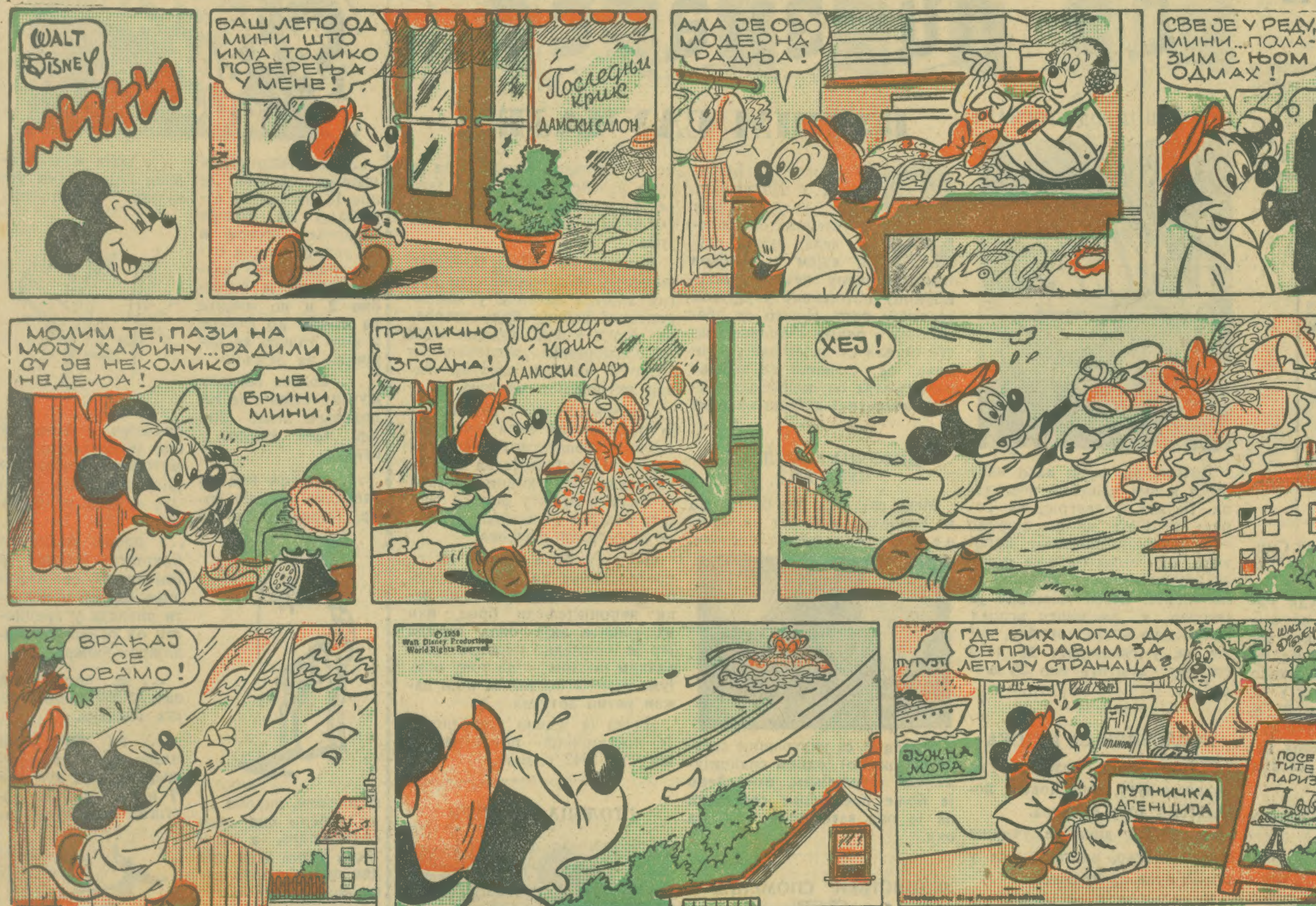

Један боксер у два потеза.

ЧУДНОВАТА СВЕЋА

На комадић свеће оздо забоди ексер, тако да може усправно да плива: горњи крај ће бити једва нешто изнад површине воде. Фитиљ не сме да се оквасиi. Кад си свећу поставио у воду, опклади се да ће сва изгорети кад је запалиш.

То ћеш лако извести, мада изгледа невероватно. Ево зашто: свећа сагорева и постаје краћа али у исто време и лакша па се помало диже из воде. Стеарин, од кога је свећа направљена, пошто је у додиру са хладном водом, спорије се топи него на ваздуху, па пламен себи дуби рупу и спушта се све ниже док фитиљ сасвим не изгори.

НИЈЕ ТО ИСТО

— Да ли се Попај вратио с пута? — упитао је један човек Шиљу.

— Није.

— Како није када видим на чивилуку његову морнарску капу!

— Па и моја кошуља се суши на тавану, а ја нисам тамо већ овде! — одговори му Шиља.

У ЗООЛОШКОМ ВРТУ

Пера Ждера и Шиља шетају зоолошким вртом.

— Овакав један слон мора бити да кошта много. Баш бих волео да имам толико новца колико је потребно да се купи један слон! — каже Пера Ждера.

— А шта ће ти слон? — зачуди се Шиља.

— Ко ти каже да ми он треба! Волео бих само да имам толико пара колико стаје један слон и ништа више...

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Ко је саградио Трајанов мост?

Шта је Велика Смоквица?

Каква је то птица сурка и како је, по народном веровању, добила то име?

Шта је фанданго?

Ко су Техуелчи?

ОДГОВОР:

ТРАЈАНОВ МОСТ на Дунаву саградио је чувени грчки архитекта Аполодор. Живео је у II веку, у доба

цара Трајана и Хадријана. Поред Трајановог моста, Аполодор је саградио Трајанов форум и стуб на њему.

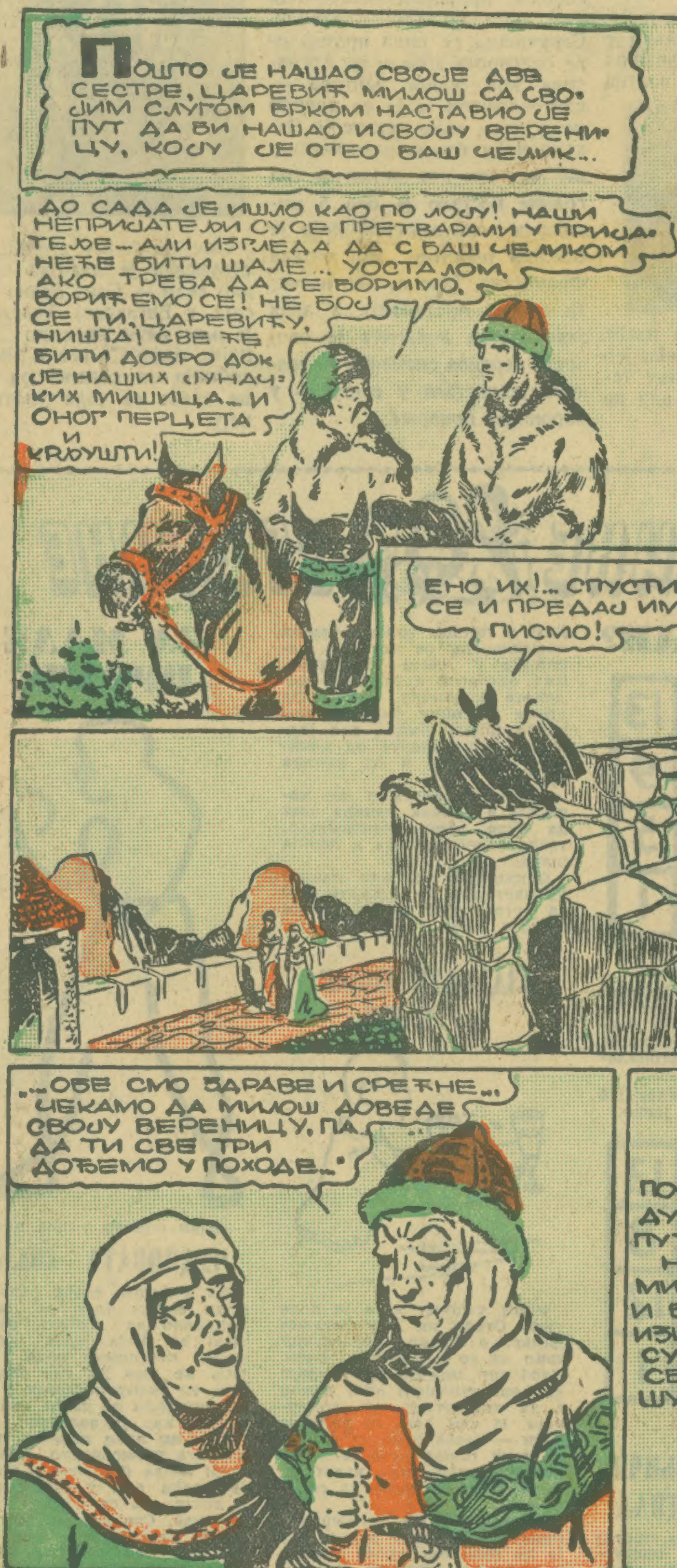
ВЕЛИКА СМОКВИЦА је мало стеновито острво у Јадранском Мору, а налази се југоисточно од Корната. Површина му износи 0,79 квадратних километара.

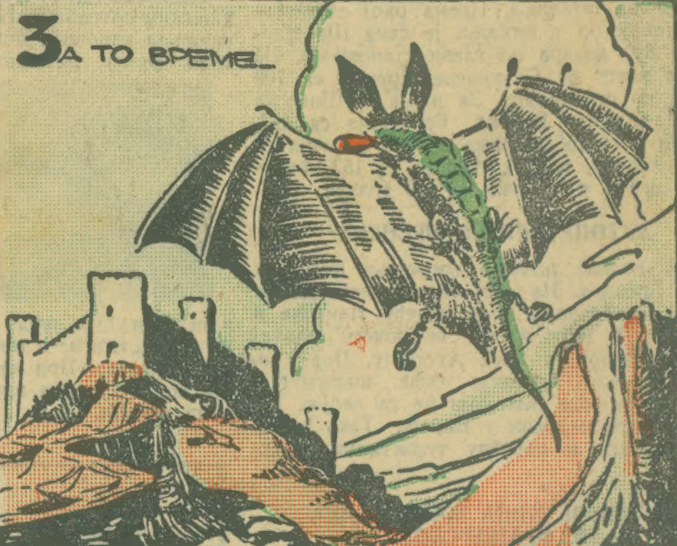
СУРКА или кукувија је ноћна птица грабљивица. Може да буде дуга 35 сантиметара. Име сурка стекла је, према народном веровању, што је у почетку била гола и тражила од сваке птице по једно перо и свака јој га дала. Та пера она доцније није враћала и зато излеће само ноћу, а преко дана не сме у поље, јер би све птице нагрнуле на њу да јој узму свака своје перо.

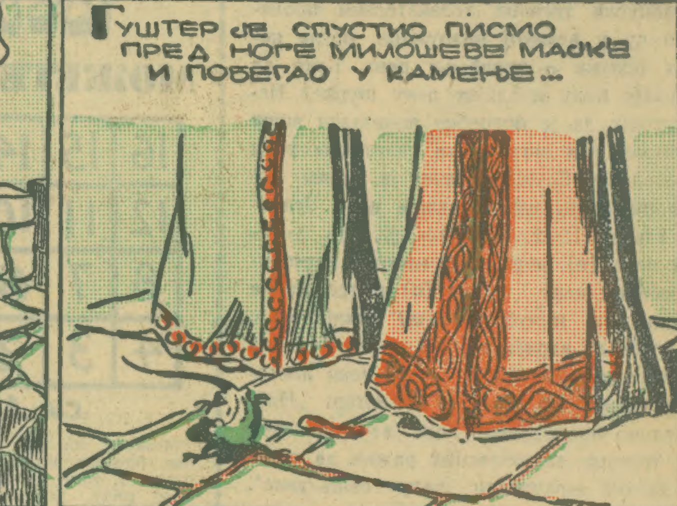
ФАНДАНГО је шпанска игра брзог темпа уз пратњу кастањета и песме.

ТЕХУЕЛЧИ, што значи „јужни људи", означава Патагонце, једно индијанско племе. Живе у јужном делу Аргентине. Некад су били моћни.

БАШ ЧЕЛИК

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31 — Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.